

Kadernota 2026

Inhoudsopgave

Kadernota 2026.....	1
Inhoudsopgave.....	3
Aanbieding.....	3
1. Waar komen we vandaan?.....	4
2. Uitgangspunten voor de samenstelling van de Begroting 2026	8
3. Actualiseren begrotingspositie	11
4. Voorstellen per domein	16
4.1 Vitale stad - Samen werken aan een aantrekkelijke leefomgeving	16
4.2 Mens en samenleving - Samen bouwen aan een verbonden samenleving	24
4.3 Dienstverlening en bedrijfsvoering	29
4.4 Griffie	30
5. Reserves	31
5.1 Overzicht belangrijkste reserves	31
5.2 Algemene Reserve	32
6. Risico's en voorzieningen.....	33
6.1 Gemeentelijke risico's en weerstandsvermogen.....	33
6.2 Grondexploitatie risico's en reserve grondexploitatie.....	35
6.3 Verwachte ontwikkeling weerstandsratio en netto schuldquote.....	35
6.4 Voorzieningen	36
7. Besluitvorming	37

Aanbieding

Geachte gemeenteraad,

Het college biedt u de Kadernota 2026 aan. In deze Kadernota vindt u keuzes voor de verdere ontwikkeling van Waspik, Sprang-Capelle en Waalwijk. Om onze gemeente verder te brengen en toekomstbestendig te maken, moeten we immers blijven investeren. Maar het financiële beeld vraagt ook om scherpe keuzes. Dat zijn niet altijd makkelijke en prettige keuzes, maar wel noodzakelijk om onze gemeente aantrekkelijk en vitaal te houden. We doen dit tegen de achtergrond dat het jaar 2026 een bijzonder jaar is. Dit is het laatste jaar waarin we werken aan dit collegewerkprogramma en het is het jaar dat onze inwoners naar de stembus mogen om een nieuw gemeentebestuur te kiezen.

Met een Kadernota schetsen we een beeld van de toekomst. Dit advies is tot stand gekomen met in het achterhoofd een complexe en onzekere toekomst. De wereld beweegt in hoog tempo. Er zijn grote vraagstukken op lokaal, nationaal en internationaal niveau. Deze dynamiek maakt plannen op lange termijn ingewikkeld. Niettemin is het juist nu van belang om vanuit die lange termijn te redeneren en de blik op de toekomst te houden. We moeten bruggen bouwen naar de toekomst en werken aan brede welvaart voor onze inwoners.

In hoofdstuk 1 schetsen we de ontwikkeling die we als de gemeente de afgelopen jaren hebben doorgemaakt, de context waarin we werken, de stappen die zijn gezet in voorbereiding op het ravijnjaar 2026 en het proces dat heeft geleid tot deze Kadernota. In het tweede hoofdstuk beschrijven we de uitgangspunten die worden gehanteerd bij het opstellen van de Begroting 2026. In het hoofdstuk daarna bouwen we een gedetailleerd financieel beeld op en beschrijven we de "knoppen" waaraan gedraaid kan worden. In het vierde hoofdstuk formuleren we de maatregelen die we u voorstellen.

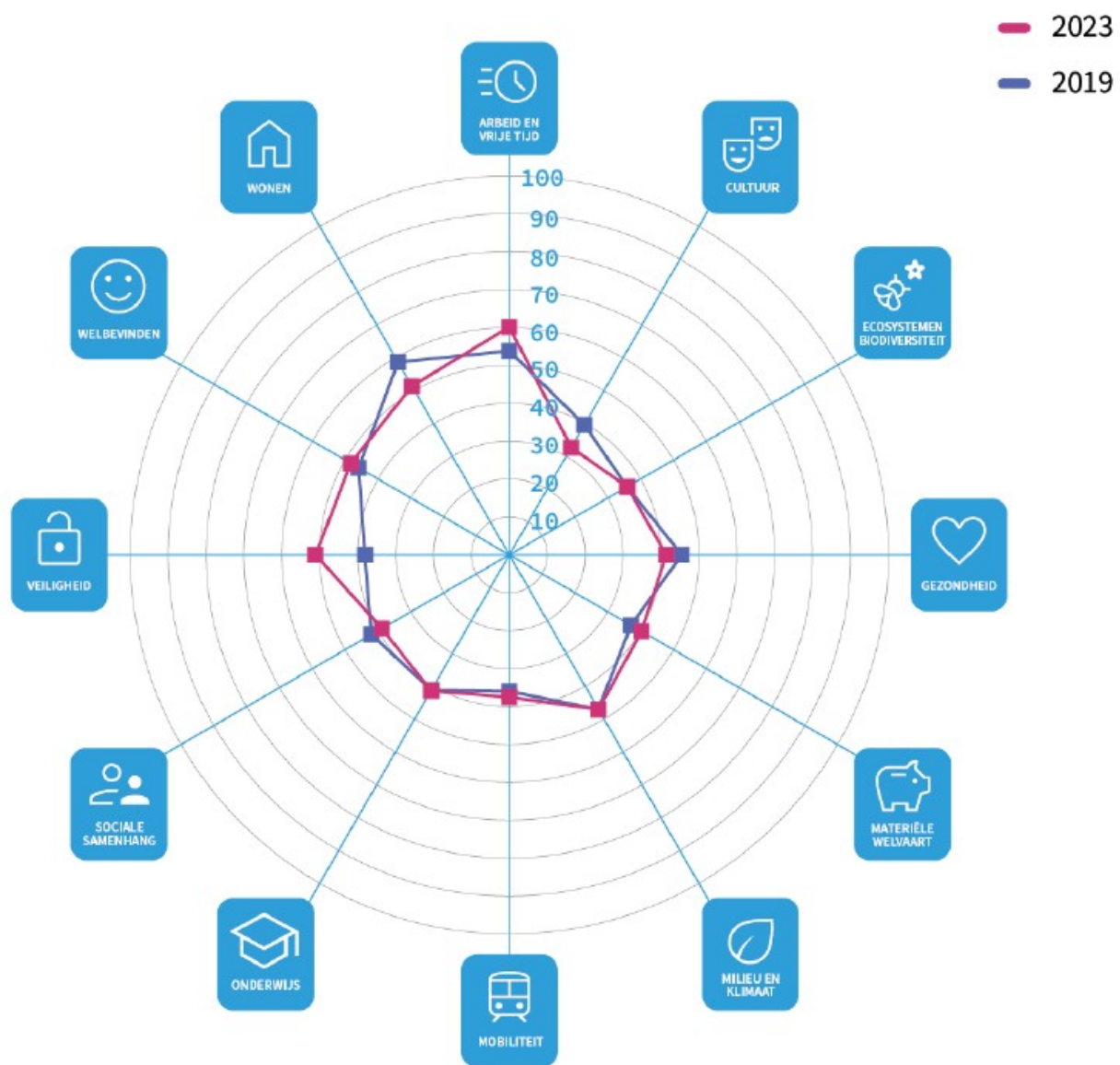
Via de Kadernota stuurt de raad op hoofdlijnen door het college kaders mee te geven waarbinnen de begroting moet worden opgesteld. Daarom heeft de Kadernota een hoger abstractieniveau dan de programmabegroting. De ontwikkeling naar een strategische Kadernota is een proces. In dit proces hebben we dit jaar besloten om voorstellen per thema

samen te voegen. Door deze keuze blijft de hoofdlijn duidelijker en is de raad in staat om te sturen op deze hoofdlijn. Deze beleidsmatige en financiële hoofdlijn wordt vervolgens geactualiseerd en geconcretiseerd bij de (Programma)begroting 2026, die u in het najaar ter vaststelling ontvangt. Daarin worden dan ook de effecten van de Meicirculaire verwerkt. We concluderen dat er grote maatschappelijke vragen zijn, waar we als gemeente niet altijd het antwoord op hebben. Daar waar we invloed hebben, willen we als Waalwijk wel leveren. We hebben stevige ambities geformuleerd om in de gemeente een aantrekkelijke leefomgeving te houden voor onze inwoners, met onder meer goede scholen, voldoende sportvoorzieningen, een stevig vangnet en een passend woningbouwaanbod. Het is de afgelopen jaren gelukt om fors te investeren en tegelijkertijd een van de goedkoopste gemeenten van Nederland te blijven. Dit is mogelijk door vele grondverkopen. We constateren echter dat deze inkomstenbron weg gaat vallen. Daardoor staat dit financieringsmodel onder druk. De korting op het gemeentefonds maakt dit zelfs op korte termijn onhoudbaar. Het college zoekt in deze Kadernota naar een balans waarin we tegelijkertijd noodzakelijke investeringen blijven doen en ambities realiseren, terwijl we ook verstandig financieel beleid voeren. Daarom moeten we ook kritisch durven kijken naar het verhogen van de lasten die we neerleggen bij de inwoners. Het college werkt samen met de organisatie iedere dag om de goede dingen te doen voor de inwoners van de gemeente. We zijn ervan overtuigd dat we de gemeenteraad op deze wijze maximaal in staat stellen om (fundamentele) keuzes te maken voor de Kadernota 2026 en de toekomst van de kernen Waspik, Sprang-Capelle en Waalwijk. Met vriendelijke groeten,
Het college van Burgemeester en Wethouders gemeente Waalwijk

1. Waar komen we vandaan?

1.1 Inleiding

De gemeente Waalwijk staat voor een complexe reeks uitdagingen die de basis van ons welzijn en de toekomst van onze planeet beïnvloeden. Maatschappelijke onrust, voortkomend uit sociale, economische en politieke spanningen, dwingt ons tot reflectie en actie. De klimaatopgave vereist drastische maatregelen om de impact van menselijke activiteiten op het milieu te verminderen. Er is een groot tekort aan woningen en dit tekort groeit. Duurzame verstedelijking vraagt om slimme keuzes en ecologisch verantwoorde ontwikkelingen. Als we daarvoor alleen maar kijken naar het bouwen van huizen verliezen we een belangrijk aspect uit het oog. Woonwijken zijn plekken waar mensen in gemeenschappen samenleven, samenwerken, zorgen voor hun burens en elkaar ontmoeten. Daarnaast verandert de bevolkingsopbouw de komende periode en daarmee de behoefte aan soorten woningen en voorzieningen in de buurten en kernen. We investeren tegelijkertijd in het welzijn, de sociale veerkracht én samenredzaamheid van onze inwoners. We pakken sociale twee- of veeldeling aan om gelijkheid en inclusiviteit te bevorderen. Zodat iedereen wordt gezien en kan meedoen. Het balanceren van deze kritieke kwesties vereist gezamenlijke inspanningen en nieuwe oplossingen voor onze toekomst. We sturen daarom in aansluiting op de strategische visie 'Bruggen bouwen naar de Toekomst' op het vergroten van Brede Welvaart. Daarbinnen wegen we verschillende belangen expliciet af, ook met het oog op de toekomst en elders. We zijn ons bewust dat het vergroten van brede welvaart een ontwikkeling is die tijd vergt; alleen een optelsom van de juiste interventies draagt bij aan het vergroten van brede welvaart. Ons vertrekpunt voor deze Kadernota is dan ook de Brede Welvaartsscore voor onze gemeente in 2023:

Uit het Regiokompas van PON Telos (2024)

De opgaven zijn groot, zowel in de fysieke leefomgeving als in de gemeenschap. En dat zijn soms ook twee kanten van dezelfde medaille; investeringen in de fysieke leefomgeving en investeringen in het sociaal domein versterken elkaar. Samen zorgen zij ervoor dat we Waalwijk, Sprang-Capelle en Waspik leefbaar en aantrekkelijk houden voor onze inwoners. En dat doen we niet alleen, maar juist door samen bruggen te bouwen tussen en met onze inwoners, ondernemers, verenigingen en maatschappelijke en bestuurlijke partners. We doen dat door te sturen op Brede Welvaart, te bouwen aan verbindingen in de samenleving en de kracht van diversiteit te benutten.

1.2 Koerswijziging 2020

Als antwoord op de ontwikkelingen in de samenleving heeft de gemeente in Waalwijk vanaf 2020 een nieuwe koers ingezet. We moeten groeien om aantrekkelijk, maar ook om relevant te blijven. We doen langdurige investeringen in de fysieke leefomgeving in woningbouw, binnenstad, mobiliteit en energie. Gelijktijdig blijven we investeren in de bestaande bedrijventerreinen. Binnen de samenleving ontwikkelen we initiatieven om jongeren en talenten te binden. We maken een grote stap in het sociaal domein. We zorgen voor een sterk vangnet, waarbij we kijken naar een balans tussen inkomsten en uitgaven. Kwaliteit en toegankelijkheid staan daarbij als uitgangspunt voorop. In het coalitieakkoord 'Samen werken aan de toekomst. 2022-2026' is deze nieuwe koers verder ingekleurd. Het college heeft dit concreet uitgewerkt via het collegewerkprogramma en werkt aan de realisatie van deze koers.

Belangrijk onderdeel van de nieuwe koers is dat de gemeente als lokale overheid (meer) regie neemt op een aantal grote vraagstukken van onze tijd. In deze bestuursperiode hebben we die verantwoordelijkheid onder meer genomen door het opstellen van een strategische visie, een omgevingsvisie en door de implementatie van Samen Redzaam. Daarbinnen en daartussen hebben we verschillende grote ambities en opgaven met elkaar verbonden. De uitwerking daarvan wordt stap voor stap verder concreet gemaakt en vertaald naar plannen, projecten en investeringen.

1.3 Maatschappelijke, economische en politieke context

De afgelopen jaren zijn we in de wereld geconfronteerd met een aantal grote maatschappelijke disrupties. Vanaf 2020 zijn we getroffen met de COVID19-pandemie. Deze duurde langer dan we dachten en hoopten en de effecten van deze pandemie ijlen nog steeds na. Vervolgens zorgde de inval van Rusland in Oekraïne voor meer onrust en onzekerheid. Zo'n 120.000 vluchtelingen zochten en vonden onderdak in Nederland. Maar we zagen ook andere effecten. Prijzen voor onder meer energie en bouwstoffen explodeerden. Dit leidde tot onzekerheid en onrust bij inwoners, verenigingen en bedrijven. Die kosten moeten ook doorberekend worden en kosten voor onder andere bouwmaterialen en infrastructuur zijn fors gestegen. En heel recent zien we dat de nieuwe koers van de Verenigde Staten zorgt voor grote vragen voor onze veiligheid, de (wereld)economie en onze welvaart. Via sociale en reguliere media ontvangen mensen meer informatie dan ooit, waarbij de getrouwheid van deze informatie steeds vaker wordt betwijfeld. Hierdoor groeit de maatschappelijke onrust. Dit vraagt om een (lokale) overheid die stevig staat. In Nederland en ook als gemeente Waalwijk hebben we echter soms weinig invloed op deze ontwikkelingen. We zijn wel (mede)verantwoordelijk voor het bieden van antwoorden op vragen van inwoners naar huisvesting, een sociaal vangnet of een goede sportvoorziening. Krapte op de arbeidsmarkt, het uitblijven van een oplossing voor het stikstofprobleem en een overbelast energienet maken het bieden van oplossingen op maatschappelijke opgaven in toenemende mate moeilijk. Daar zit een spanningsveld tussen maatschappelijke verwachtingen en de realisatiekracht van gemeenten.

1.4 Investerings

De afgelopen jaren is hard gewerkt aan de realisatie van de nieuw uitgezette koers uit 2020. Binnen het domein Mens en Samenleving is via 'Samen Redzaam' een grote koerswijziging ingezet. We investeren meer geld in het maatschappelijk voorliggend veld en rekenen daardoor op een gelukkigere en gezondere gemeenschap, beter passende hulp en daardoor een besparing op de zorgkosten. We hebben plannen gemaakt om te investeren in onze sportaccommodaties, we creëren een moderne bibliotheek en creëren sociaal-maatschappelijke ontmoetingsplekken met (laagdrempelige) inloopvoorzieningen. Komende jaren willen we met de vrijetijdsvisie en het realiseren van een sporthal in Waspik en een integrale aanpak van Zidewinde ook in Waspik en Sprang-Capelle zorgen voor een goed (sport)voorzieningenniveau. Binnen Vitale Stad zijn grote gebiedsontwikkelingen tot plannen gemaakt en komen tot uitvoering. Bij Landgoed Driessen ronden we de eerste fase af en gaan direct door met fase II. De Gedempte Haven wordt een nieuwe stedelijke plek met een milieu dat we nog niet kennen in Waalwijk. We zetten grote stappen in het aantrekkelijk houden van onze binnenstad, met de voorgenomen plannen voor en investeringen in De Els als belangrijke vervolgstap. Aan de noordkant van de A59 werken we aan nieuwe bedrijven en een sterke circulaire economie, maar ook aan een duurzame Klasse V- insteekhaven en zijn concrete locaties aangewezen voor de opwek van duurzame energie en willen we zelf windmolens bouwen en exploiteren. Een grote sprong in ons openbaar vervoer is een belangrijke randvoorwaarde. Bedrijven staan op achterstand, omdat ze onbereikbaar zijn voor stagiaires en ander personeel. Onze inwoners kunnen tegelijkertijd steeds lastiger komen bij plekken waar ze studeren of werken. Daarbij vraagt de inrichting van onze gebouwde omgeving om maatregelen om beter om te gaan met het veranderende klimaat.

1.5 Ontwikkeling gemeentefinanciën

Gemeenten hebben het afgelopen decennium veel nieuwe taken gekregen van Provincie en Rijk, zoals de decentralisaties in het sociaal domein en de Omgevingswet. De middelen om deze taken uit te voeren, ontbreken echter. Het rijk kort de uitkering vanuit het gemeentefonds, op dit moment rekenen we nog met € 2,4 miljard. Vanaf 'ravijnjaar' 2026 moet de gemeente Waalwijk de grote maatschappelijke opgaven binnen de complexe context uitvoeren voor € 6,5 miljoen minder dan in 2025. Een ogenschijnlijk schier-onmogelijke opgave. We constateren dat de impact van het Ravijnjaar niet alleen financieel is, maar ook direct de mogelijkheden verkleint om voorzieningen in stand te houden en benodigde nieuwe investeringen te doen. Met alle negatieve gevolgen voor de Brede Welvaart van onze inwoners. Het later terugdraaien van bezuinigingen op voorzieningen kost veel geld én het duurt lang voordat de positieve effecten op de Brede Welvaart van onze inwoners weer zichtbaar wordt. Gelijktijdig vragen de nieuwe wettelijke taken ook middelen en capaciteit waarop niet bezuinigd kan worden. Dit vergroot de druk. Inmiddels is wel duidelijk dat het Rijk in de voorjaarsnota maatregelen neemt om het financiële probleem voor gemeenten minder groot te maken in 2026. Dat is een meevaller, maar helaas nog geen reden om te juichen. Gemeenten blijven zoals het er nu naar uit ziet vanaf 2028 geconfronteerd worden met forse tekorten. De exacte financiële consequenties voor Waalwijk worden bij de Meicirculaire 2025 bekend, maar we zullen op termijn nog steeds fors moeten bezuinigen. De structurele financiële gevolgen van de Meicirculaire 2025 nemen we zoals gebruikelijk mee bij het opstellen van de Begroting 2026. De voorlopige conclusie is: het financiële ravijn wordt dus niet gedempt, maar vooral opgeschoven.

1.6 Voorbereiding op het 'Ravijnjaar'

De korting vanuit het gemeentefonds zien we al meerdere jaren aankomen. We hebben ons daarom ook financieel voorbereid op deze financiële korting. Daarbij hebben wij ons aan de adviezen van de Raad voor financiële verhoudingen (Rfv) en de VNG gehouden. We hebben ons voorbereid, maar nog geen onomkeerbare voorstellen gedaan die schade veroorzaken in onze samenleving.

In de aanloop naar 2026 hebben we afgelopen jaren ingezet op het niet verder laten groeien van de financiële opgave. Analooq aan de COVID-pandemie spreken we van '*flatten the curve*'. In de eerste plaats hebben we via de koers 'Samen Redzaam' een grote stap gezet. In 2023 is gekozen om meer te gaan investeren in het maatschappelijk voorliggend veld. We rekenen daardoor, vanwege een grotere samenredzaamheid en betere passende hulp uiteindelijk op een structurele besparing van € 1,4 miljoen op zorgkosten. Als tweede stap hebben we de afgelopen jaren, zoals bij het opstellen van de Kadernota 2025, nadrukkelijk gekozen om nieuwe voorstellen zoveel mogelijk te dekken door het stoppen met andere projecten.

Via het 'financieel robuust perspectief' (FRP) hebben we in 2024 en 2025 concrete bezuinigingsvoorstellen en ombuigingen voorbereid. Op 10 oktober 2024 heeft de raad richting gegeven aan de ombuigingen om onze begroting 2026 sluitend te krijgen. Bezuinigingen op onderwijshuisvesting en het IUP zijn al doorgevoerd. Deze zorgen samen voor ca. € 0,54 miljoen aan structurele financiële ruimte. Verder hebben we een pakket met aanvullende maatregelen voorbereid. Deze maatregelen zijn op 11 maart 2025 gepresenteerd aan de gemeenteraad en tellen op tot € 5,17 miljoen extra in 2029. Besluitvorming over de maatregelen uit het FRP vindt plaats bij deze Kadernota. Dit traject ronden we na vaststelling van de Kadernota door de raad af.

2. Uitgangspunten voor de samenstelling van de Begroting 2026

2.1 Inleiding

Vanaf 2025 zijn de uitgangspunten voor de Begroting opgenomen in de Kadernota en niet meer separaat via een aparte Nota van Uitgangspunten. De volgende uitgangspunten worden gehanteerd bij het opstellen van de Begroting 2026:

2.2 Indexering kosten

Indexering personeelslasten (lonen)

De VNG en de vakbonden hebben een akkoord bereikt over de nieuwe cao gemeenten. De salarissen van 220.000 gemeentemedewerkers gaan in 2 jaar met gemiddeld 7,64% omhoog. De nieuwe cao heeft een looptijd van 1 april 2025 tot 1 april 2027. Het resultaat volgt op een eindbod dat de VNG donderdag 17 april heeft neergelegd bij de bonden. Het eindbod wordt nog voorgelegd aan de leden van de vakbonden.

Kijkend naar de salarisstijging en wat reeds in de meerjarenraming is opgenomen moeten de salarisbudgetten met 1,4% worden geïndexeerd in 2026.

Daarnaast houden we in de berekening van de salarislaster 2026 rekening met:

- € 16 minimum uurloon;
- Verhoging van Toelage Onregelmatige Dienst (TOD);
- Verhoging van de thuiswerkvergoeding;
- Aanpassing Regeling Vervroegd Uittreden (RVU);

- De laatst bekende werkgeverspremies.

Indexering prijzen

Voor bepaling van het accres in de algemene uitkering wordt rekening gehouden met de volgende indexen:

- Loonvoet sector overheid voor 60% => voor 2026: 2,0%;
- Prijs materiële overheidsconsumptie voor 20% => voor 2026: 2,1%;
- Prijs bruto overheidsinvesteringen voor 20% => voor 2026: 3,0%.

Rekening houdend met de weging van deze 3 factoren komt de verwachte index voor 2026 uit op afgerond 2,2%.

Indexering subsidies

In de vastgestelde Algemene Subsidieverordening Waalwijk 2025 wordt geen onderscheid meer gemaakt tussen budgetsubsidies en overige subsidies. Daarom wordt voorgesteld om alle subsidies te indexeren voor 70% loongevoelig en 30% prijsgevoelig op basis van de CPB-ramingen. De indexering voor 2026 wordt dan 70% van 2,0% + 30% van 2,2% = 2,06%, afgerond 2,1%.

Indexering gemeenschappelijke regelingen

Gemeenschappelijke regelingen sturen hun ontwerpbegroting ter goedkeuring naar de gemeenteraden. De indexeringen die de gemeenschappelijke regelingen hanteren in hun begroting kunnen afwijken van onze uitgangspunten. De nieuwe begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen worden getoetst en eventuele afwijkingen worden toegelicht in de raadsvoorstellen van de Begrotingen 2026. In onze Begroting 2026 nemen wij de vastgestelde bijdrage van de gemeenschappelijke regelingen op.

Specifieke indexeringen

De Begroting van de gemeente Waalwijk kent een aantal posten waarvoor een specifieke indexering geldt. De belangrijkste posten betreffen de budgetten jeugd, regiovervoer en onderwijshuisvesting. Voor de budgetten jeugd en regiovervoer wordt in het voorjaar de indexering voor 2026 bekend, waarop wij moeten aansluiten. Voor jeugd is die afkomstig van de regio Hart van Brabant op basis van hun Kadernota. Voor regiovervoer komt de indexering van bureau regiovervoer Midden-Brabant op basis van hun contractafspraken. Op basis van de in de modelverordening en de beleidsregel 'Bekostiging lokalen bewegingsonderwijs primair en (voortgezet) speciaal onderwijs' vastgelegde systematiek worden de normvergoedingen (inclusief indexering) van onderwijshuisvesting aangepast.

Indexering gemeentelijk vastgoed

Huurverhoging van de gemeentelijke panden (niet zijnde woningen) worden met de geraamde prijsindexatie van 2,2% verhoogd, tenzij op basis van eerdere besluitvorming of contractueel anders is overeengekomen. Huurverhoging woningen conform maximaal wettelijk toegestane percentage.

De huurindexatie van gemeentelijke panden die gehuurd worden door een vereniging/instelling waarmee de gemeente een subsidierelatie heeft, wordt gelijkgesteld aan het indexatiepercentage van de subsidies, te weten 2,1%.

2.3 Indexering tarieven en rechten

Alle gemeentelijke tarieven (zowel privaatrechtelijke als publiekrechtelijke) worden met de geraamde prijsindexatie van 2,2% verhoogd. Aanpassing van tarieven met de prijsindexatie wordt in de begroting op de functionele posten verwerkt. Bij de berekening van de (kostendekkendheid van de) tarieven wordt de overhead (op grond van BBV-regelgeving) extracomptabel meegenomen. Uitgangspunt hierbij is kostendekkende tarieven.

De gemeente Waalwijk kent de volgende belastingen:

- Onroerende Zaakbelastingen (OZB);
- Hondenbelasting;
- Verblijfsbelasting;
- Precariobelasting;
- Parkeerbelasting;
- Forensenbelasting;
- BIZ (Bedrijveninvesteringszone) als opvolger van de reclamebelasting.

De gemeente Waalwijk kent de volgende rechten:

- rioolheffing;
- afvalstoffenheffing;
- reinigingsrecht;
- leges;
- grafrechten;
- havengeld;
- marktgelden.

Afvalstoffenheffing en rioolrechten

Voor afvalstoffenheffing en rioolrechten mogen de tarieven maximaal kostendekkend zijn, rekening houdend met eventuele inzet van de middelen uit de bijbehorende voorzieningen. Dat zal op basis van de bij de Begroting 2026 bekende gegevens worden gezien. In het Integraal Waterplan Waalwijk (IWW) 2025 -2027 (raad 27 juni 2024) is opgenomen dat vanwege toenemende investeringen de rioolrechten per jaar met 3% boven de inflatie (extra) stijgen.

2.4 Ophoging inkomsten van belastingen en rechten in het kader van ombuigingen

In de informatieavond op 13 maart 2025 (Robuust Financieel Perspectief) is de raad geïnformeerd over de resultaten van het onderzoek naar de verschillende mogelijke ombuigingen en de eerste uitwerkingen daarvan. Deze uitwerkingen zijn in deze Kadernota overgenomen:

Belastingen

Areaaluitbreiding OZB met terugwerkende kracht. Dit betekent een meeropbrengst van € 300.000 en een tariefstijging van afgerond 2%. Daarnaast wordt voorgesteld om de OZB met 5% extra te verhogen om noodzakelijke investeringen te doen en de bestaande doelstellingen te realiseren. Het verhogen van de verblijfsbelasting met € 100.0000 betekent een extra procentuele stijging van 20%.

Rechten

Op basis van de berekening kan voor de afvalstoffen- en rioolheffing een extra kostentoerekening van de BTW plaatsvinden van in totaal € 570.000. Dit betekent een voordeel voor de begroting. Het verhogen van de kostendekkendheid van de begraafplaatsen genereert een extra opbrengst van € 200.000. De opbrengst leges omgevingswet worden structureel verhoogd met een bedrag van € 500.000 op basis van een toename van het aantal vergunningaanvragen van grote bouwprojecten.

Bij het samenstellen van de Begroting 2026 moet bekeken worden wat het effect is voor de hoogte van de tarieven. Welk bedrag kan doorberekend worden in de tariefstelling en wat is het effect op de jaarlijkse mutatie van de voorziening.

2.5 Overige uitgangspunten

Rentepercentages

De rentetoerekening is gebaseerd op het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Ingeschat wordt dat de in de Begroting 2026 te hanteren rente uitkomt rond 1,25%. Bij het samenstellen van de Begroting 2026 zal op grond van de BBV-regels het

exacte percentage worden berekend.

Voor in het jaar 2026 aan te trekken geld zijn de rentepercentages gebaseerd op verwachtingen van deskundigen. De verwachting is dat de rente richting volgend jaar licht gaat dalen. Voor kortgeld gaan we uit van 2,25% en voor langgeld 2,75%.

Overige

Het aantal inwoners wordt per 1-1-2026 geraamd op 51.690 en het aantal woonruimten op 23.050.

2.6 Indicatieve lastendruk

Op basis van de voorstellen in deze Kadernota komt de lastendruk voor de meerpersoonshuishoudens indicatief uit op:

Ontwikkeling woonlasten	2022	2023	2024	2025	2026
OZB (Gemiddeld betaalde ozb woningen)	€ 338	€ 365	€ 378	€ 391	€ 426
Afvalstoffenheffing meerpersoonshuishouden	€ 229	€ 232	€ 237	€ 245	€ 270
Rioolheffing meerpersoonshuishouden	€ 163	€ 175	€ 189	€ 201	€ 217
Woonlasten meerpersoonshuishouden	€ 730	€ 772	€ 804	€ 838	€ 913
Positie ranglijst	14	19	20	nb	nb

Bij de Begroting 2026 kan de raad nog nadrukkelijk de afweging maken over de voorgenomen tariefaanpassingen.

In het najaar worden ook de bijbehorende belastingverordeningen aan de raad ter besluitvorming voorgelegd: onroerendezaakbelastingen en leges op 11 december 2025 en de overige belastingen en rechten tijdens de begrotingsververgadering op 6 november 2025.

3. Actualiseren begrotingspositie

3.1 Algemeen

De Begroting 2025 is door de gemeenteraad vastgesteld op 7 november 2024. Inmiddels is het Voorjaarsbericht 2025 opgesteld, waarbij ook is gekeken naar de afwijkingen bij de Jaarrekening 2024. Voor zover die doorwerking hadden naar 2025 en volgende jaren zijn deze meegenomen. De structurele effecten van het Voorjaarsbericht 2025 zijn in onderstaande tabel voor 2026 en verder weergegeven; alles uiteraard onder voorbehoud van besluitvorming van de raad over het Voorjaarsbericht 2025 (en Jaarrekening 2024).

3.2 Financieel beeld voorafgaan aan Kadernota 2026

In onderstaande tabel beginnen we met de stand van het Najaarsbericht 2024. Vervolgens is daaraan toegevoegd recente besluitvorming en de structurele effecten van het Voorjaarsbericht 2025, waarna de uitgangspositie voorafgaand aan de Kadernota 2026 wordt weergegeven.

Afgeronde bedragen x € 1000 N=Nadeel V=Voordeel	2026	2027	2028
Najaarsbericht 2024 (raad 12 december 2024)	N 2.854	N 3.596	N 3.810

Begrotingswijzigingen 2024 en 2025				
Begrotingswijziging 2025-005: Reconstructie Winterdijk Sprang-Capelle		V 190	V 60	
Begrotingswijziging 2025-009: Renovatie zwembad Zidewinde	N 177	N 174	N 171	
Begrotingswijziging 2025-012: Aanvulling budget Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland (SVN)	N 13	N 13	N 13	
Begrotingswijziging GOL				
Begrotingswijziging 2025-016: Grondexploitatie (De Muzenkamer)	V 28	V 28	V 28	
Totaal voorafgaand aan Voorjaarsbericht 2025	N 3.016	N 3.565	N 3.906	
Voorjaarsbericht 2025 (raad 3 juli 2025)	N 1.542	N 829	N 602	
Totaal na Voorjaarsbericht 2025 / voorafgaand aan Kadernota 2026	N 4.558	N 4.394	N 4.508	

De cijfers 2026 – 2029 van bovenstaand financieel beeld zijn het uitgangspunt voor deze Kadernota 2026, dus voorafgaand aan onontkoombaarheden en nieuwe voorstellen.

3.3 Proces Kadernota

De wereld staat niet stil. Maatschappelijke vragen moeten beantwoord worden. Ook zien we dat bestaande taken soms meer geld vragen. Afgelopen maanden is daarom uitgevraagd welke onontkoombaarheden we verwachten en welke nieuwe voorstellen in voorbereiding zijn. Daarbij kijken we ook naar investeringen die belangrijk zijn voor de leefbaarheid in onze gemeente, maar nog niet volledig financieel zijn vertaald. Bij het opstellen van de Kadernota hanteren we de datum van 14 april 2025 en verwerken de tot dat moment bekende voorstellen.

Onder onontkoombaarheden verstaan we voorstellen die onvermijdbaar zijn, we niet eerder voorzien hebben en in een meerjarenbegroting zijn opgenomen en we ook niet langer uit kunnen stellen. Er zijn ook voorstellen die vallen onder het op orde brengen van de basis. Deze voorstellen zijn strikt genomen niet onontkoombaar, maar wel randvoorwaardelijk om (basis)taken als gemeente uit te kunnen blijven voeren. Verder hebben we ook breed geïnventariseerd welke nieuwe wensen er leven binnen bestuur en organisatie. Dit leidt tot een overzicht met onontkoombaarheden, voorstellen om de basis op orde te brengen en nieuwe voorstellen die bijdragen aan de ontwikkeling van de gemeente.

Om het financiële beeld niet verder negatief te beïnvloeden, is door de organisatie zeer kritisch gekeken naar de eigen voorstellen. Daarbij is onder meer beoordeeld of een uitgave

of investering direct gedaan moet worden en of binnen bestaande budgetten en reserves dekking te vinden is. Als sluitpost is er gekeken naar het verhogen van de OZB-opbrengsten. In hoofdstuk 4 "voorstellen per domein" wordt ingegaan op de voorstellen.

3.4 Overige investeringen en ontwikkelingen

Naast de te verwachten maatregelen, zijn er ook nog toekomstige investeringen en te verwachten mee- en tegenvallers. Die zijn op dit moment uitsluitend kwalitatief te duiden. De komende jaren hebben we grote investeringen te verwachten voor onder andere:

- Mobiliteitshub(s);
- Bereikbaarheid, verkeers- en fietsveiligheid bedrijventerrein Haven;
- Sportvoorziening(en) in Waspik;
- Een integrale ontwikkeling bij Zidewinde;
- Windmolen(s);
- Ontsluiting Landgoed Driessen;
- Een vierde sociale ontmoetingsplek.

Ook zien we de afgelopen jaren een forse stijging van de kosten voor regulier onderhoud in de openbare ruimte, wegonderhoud en voor onze vastgoedportefeuille. We verwachten daar tegenvallers, die nog niet te kwantificeren zijn. Daar tegenover staan mogelijke meevallers vanwege gedeeltelijke compensatie voor de uitvoering van de jeugdzorg en middelen van het Rijk voor woningbouw en mobiliteit, zoals de realisatiestimulans.

3.5 Knoppen ter dekking tekort

In de aanloop naar de Kadernota 2026 is de afgelopen jaren voorgesorteerd op het ravijnjaar. Ondanks de voorbereiding en reeds ingerekende bezuinigingen resteert een (substantieel) financieel tekort. Bovendien zijn er nog een aantal grote investeringen in voorbereiding die nog niet (volledig) gedekt zijn. Om dit resterende tekort te dekken, zijn drie oplossingsrichtingen in kaart gebracht. Dit zijn:

- Ombuigingen uit het Financieel Robuust Perspectief;
- Verlaging ambitieniveau;
- Verhoging lokale lasten.

3.6 Ombuigingen 'financieel robuust perspectief'

In de verkenning FRP zijn is voor ca. € 7,5 miljoen aan verwachte potentiële besparingen onderzocht op haalbaarheid en wenselijkheid. In 2024 is vooruitlopend op de Kadernota 2026 voor ongeveer € 0,5 miljoen structurele bezuinigingen op het IUP en de financiering onderwijshuisvesting doorgevoerd. Vervolgens is het aan het college voor circa € 6 miljoen aan potentiële ombuigingen voorgelegd. Het college heeft op basis van dit deze besparing voor een bedrag tot € 5,17 miljoen aan ombuigingen overgenomen.

Op 13 maart 2025 heeft het college de gemeenteraad geïnformeerd over de mogelijke maatregelen. Per categorie hebben we die hieronder opgenomen. Voor de volledige lijst met ombuigingen klik hier. Het college stelt voor om deze maatregelen in te zetten als dekking. Er resteren nog maatregelen die ingezet kunnen worden als aanvullende dekking.

Voor de GOL was een ombuiging opgenomen van € 1 miljoen. Op basis van meest recente inzichten is ervoor gekozen om pas kosten te gaan toerekenen aan Haven 8 Oost Afronding zodra deze exploitatie er is. Dit betekent een bijstelling van de ombuiging met € 330.000. Daarnaast bekijken we het inzetten van de 10% algemene reserve, als dekking van het begrotingstekort, in z'n algemeenheid en koppelen we dit niet aan de GOL. Dit betekent een bijstelling van deze ombuiging met € 390.000. Datzelfde doen we voor de reserve onderwijshuisvesting.

De bijstelling van de ombuiging GOL en de reserve onderwijshuisvesting vullen we in door het vrij besteedbare deel van de algemene reserve voor 10% in te zetten voor structurele dekking van de begroting. Per saldo komen we op dezelfde bedragen uit.

Totale opbrengst ombuigingen	Raad 10 okt	Maximaal voordeel	Ambtelijk voorstel	College standpunt
Financieel-technisch	3,08	4,59	3,24	2,82
Gebruiker betaalt	2,21	2,62	2,22	1,97
Inhoudelijk	0,80	0,73	0,57	0,38
Totaal	6,09	7,94	6,03	5,17

(bedragen x 1.000.000 euro)

3.7 Verlagen ambitieniveau

Het huidige – bewust gekozen – ambitieniveau vertaalt zich in extra uitgaven en investeringen op de beleidsvelden met relatief veel beleidsruimte. Die zijn immers direct gerelateerd aan het zijn van een stad met een hoog voorzieningenniveau voor de regio (economisch) als het directe ommeland (onderwijs, sport, cultuur en vrije tijd). Het verlagen van het ambitieniveau is mogelijk, maar vraagt om scherpe keuzes om geen afbreuk te doen aan de strategische doelstellingen en positie van de gemeente.

Alle langere tijd constateren we dat de ambities groter zijn dan de organisatie met bestaande capaciteit aankan. Daarom voeren college en organisatie gesprekken over prioritering en fasering. Eventuele bezuinigingen op de organisatie kunnen alleen worden gerealiseerd als dat ook betekent dat ambities naar beneden worden bijgesteld. De raad is over de prioritering en fasering ook over geïnformeerd via raadsinformatiebrief 010-25.

3.8 Verhogen inkomsten

De derde onderzoeksrichting is het kijken naar de lokale lasten. Uit de generieke benchmark van het COELO blijkt dat Waalwijk de op twee na goedkoopste gemeente van Brabant is. De lokale lasten zijn bovendien het afgelopen jaar ook minder gestegen dan in andere gemeenten. Verder zijn we de dertiende (huiseigenaar) of 29ste (huurder) goedkoopste gemeente van Nederland. Met in het totaal van 352 gemeenten in Nederland is Waalwijk de top 5% of top 10% gemeenten met de laagste lasten. Andersom geformuleerd: 90% tot 95% van de gemeenten heeft gemiddeld hogere lasten dan Waalwijk. Ook uit de openbare begrotingsmonitor blijkt dat Waalwijk substantieel lagere lasten rekent dan andere middelgrote gemeenten.

3.9 Conclusies financieel beeld 2026-2029

De afgelopen jaren zijn (noodzakelijke) plannen uitgewerkt tot projecten en plannen en hieraan gekoppelde investeringen. Tegelijkertijd neemt de financiële bijdrage vanuit het Rijk af met € 6,5 miljoen. Als gevolg van deze ontwikkelingen heeft Waalwijk een forse financiële opgave. Bovendien verwachten we als uitwerking van de ingeslagen koers een aantal investeringen, die nodig zijn om aantrekkelijk en relevant te blijven richting de toekomst. Een deel van deze investeringen is nog niet gekwantificeerd.

Waalwijk heeft relatief lage woonlasten. Er is nog een ander belangrijk verschil tussen Waalwijk en vergelijkbare gemeenten. Waalwijk heeft in vergelijking met referentiegemeenten bovengemiddeld hoge uitgaven op (beleidsvrije) taken. In de afgelopen jaren is het door de verkoop van grond mogelijk geweest om met incidentele middelen te investeren en de lasten (zeer) laag te houden. Waalwijkers krijgen de afgelopen jaren dus veel, terwijl de lasten (zeer) laag zijn gebleven. Door onder meer de korting op het

gemeentefonds is deze optelsom helaas financieel niet houdbaar. Waalwijk staat op middellange termijn voor een belangrijke en fundamentele keuze over haar toekomst:

- Hoge voorzieningenniveau en een goed vestigingsklimaat behouden: Dit betekent dat de belastingen omhoog moeten.
- Lage lasten houden: Dit betekent dat er minder voorzieningen zullen zijn en dat de positie en het vestigingsklimaat van Waalwijk slechter worden.

De combinatie van noodzakelijke investeringen en de ontwikkeling van het gemeentefonds maakt deze discussie extra urgent. Dit wordt versterkt doordat de mindere inkomsten vanuit het Rijk er toe (kunnen) leiden dat we eigen middelen moeten inzetten voor de uitvoering van wettelijke taken. Deze kunnen dan niet geïnvesteerd worden in de versterking van het lokale voorzieningenniveau en het creëren van Brede Welvaart voor onze inwoners. Daarom stelt het college voor om te kiezen voor een verhoging van de OZB van 5%. Ook kiezen we ervoor om de dekking van een wethouder structureel uit de begroting te halen. Indien de nieuwe raad kiest om dit toch te handhaven, zullen zij die aanstelling van dekking moeten voorzien. Dit geeft het volgende samenvattend financieel beeld:

<i>Afgeronde bedragen x € 1000 N=Nadeel V=Voordeel</i>	2026	2027	2028
Totaal na Voorjaarsbericht 2025	N 4.558	N 4.394	N 4.508
Onontkoombaarheden	N 1.085	N 329	N 407
Basis op orde	N 1.060	N 370	N 320
Nieuwe voorstellen	N 1.515	N 921	N 538
Totaal	N 8.218	N 6.014	N 5.773
Ombuigingen	V 3.690	V 4.040	V 5.152
Totaal	N 4.528	N 1.974	N 621
<i>Overige voorstellen</i>			
Toevoegen jaarschijf 2029 (met name Algemene Uitkering)	0	0	0
Wethouder minder		V 230	V 230
OZB stijging 5%	V 750	V 750	V 750

Totaal	N 3.778	N 994	V 359

4. Voorstellen per domein

4.1 Vitale stad - Samen werken aan een aantrekkelijke leefomgeving

Algemene toelichting

Er zijn een aantal forse opgaven in de fysieke leefomgeving, terwijl de ruimte schaars is. Niet alles kan overal en niet alles kan tegelijkertijd. Daarom wordt gewerkt aan een aantal prioritaire thema's.

Waalwijk is een middelgrote gemeente, met een bovenlokaal voorzieningenaanbod. Deze voorzieningen zijn belangrijk voor de leefbaarheid in Waalwijk, Sprang-Capelle en Waspik, daarom willen we deze zoveel mogelijk behouden. Hiervoor is het belangrijk om een schaa sprong te maken. We willen groeien in het aantal inwoners, we moeten (betaalbare) woningen bouwen en we creëren een nieuw stedelijk interactiemilieu. We bouwen zoveel mogelijk rondom bestaande voorzieningen, zodat het draagvlak voor deze voorzieningen groeit. Dat doen we niet alleen, maar met partners, zoals corporaties en marktpartijen.

Landelijke en regionale ontwikkelingen

We werken op verschillende schaalniveaus aan de fysieke leefomgeving. In 2024 heeft het Rijk het voorontwerp voor de Nota Ruimte ter inzage gelegd. Binnen de provincie Noord-Brabant werken we samen aan de inrichting van de fysieke leefomgeving langs drie perspectieven:

1. Natuur en landbouw
2. Ordenende netwerken voor energie en (circulaire) economie
3. Leefbare steden en regio's

De Provincie stuurt via de Aanpak Landelijk Gebied (ALG) op toekomstbestendige natuur en landbouw. Waalwijk doet actief mee binnen de groenblauwe gebiedsgerichte aanpak (GGA's) Westelijke Langstraat en Loonse en Drunense Duinen en Leemkuilen om deze kwetsbare natuurgebieden te beschermen en te versterken. Op het gebied van energie en klimaat werken we onder meer samen via de regionale energie- en klimaatstrategie (REKS). Voor het creëren van leefbare steden en regio's werken we via NOVEX Stedelijk Brabant samen. Het rijk stelt de komende jaren 7,5 miljard euro ter beschikking voor (betaalbare) woningbouw en mobiliteit (WoMo-middelen). We leveren hiervoor in 2025 onze inbreng aan die verwerkt wordt in een Brabant Voorstel. We bereiden ons voor om in 2025 en 2026 met het Rijk afspraken te maken bij het BO Leefomgeving en het BO MIRT om deze middelen voor woningbouw en mobiliteit ook naar deze regio en Waalwijk te halen.

Zoals hiervoor genoemd, werken we deze opgaven regionaal uit in de Stedelijke Regio Breda-Tilburg (SRBT). Om te sturen op de opgave, is de ontwikkelstrategie SRBT opgesteld. Doel van deze strategie is te zorgen dat we leven, wonen en werken in een groene, gezonde en inclusieve stedelijke regio en het vergroten van die brede welvaart in een goede verdeling over stad en land. Alleen door de kwaliteit van water, landschap en natuur te benutten en te versterken én de economie toekomstbestendig te maken én het vestigingsklimaat voor wonen en werken te verbeteren én de ruimtelijke kwaliteit te verhogen én samen gericht te investeren in de - voor de regio extra grote - mobiliteitstransitie lukt het om meer brede welvaart goed over het mozaïek van stad én land

te verdelen. Deze wordt in 2025 binnen de SRBT uitgewerkt tot een concrete uitvoeringsagenda, met projecten voor de komende jaren.

Om de Waalwijkse belangen goed in te brengen en te borgen, is voortdurende aandacht nodig om voldoende te kunnen participeren in de regionale netwerken; daar zijn we alert op. Duurzame verstedelijking moet bijdragen aan het waarborgen en vergroten van de brede welvaart en de leefbaarheid in de stad en dorpen. Hier blijven we de komende jaren ook in investeren. De brede welvaart-score verandert daarmee echter niet van de ene dag op de andere; dat is een meerjarig proces waar we hard aan werken. Uiteindelijk moeten de afspraken vertaald worden in het lokale (omgevings)beleid. De Omgevingsvisie en de strategische visie zijn hiervoor de belangrijkste kaders. Deze opgaven vragen voor 2026 en verder om een aantal investeringen. Het gaat niet alleen om nieuwe plannen. Ook ons bestaande reguliere infrastructuur en onze vastgoedportefeuille moeten we onderhouden. We zien dat de kosten in de fysieke leefomgeving stevig toenemen. De kosten voor bouw- en infraprojecten zijn de afgelopen vijf jaar jaren met ruim 25%^[1] tot 30%^[2] fors gestegen en tegelijkertijd worden kwalitatieve wensen en eisen ook steeds hoger. Dit legt druk op het financiële beeld.

[1] Index bouwkosten; CBS, bewerking gemeente Waalwijk

[2] Grond- wegen en waterbouwindex. CBS, bewerking gemeente Waalwijk

4.1.1 Binnenstad

De binnenstad speelt een belangrijke sociale en economische rol; het is de plek waar mensen samenkomen en elkaar ontmoeten. We moeten daarom de binnenstad als basis voor deze groei en als belangrijke voorziening blijvend versterken. De herontwikkeling van De Els en omgeving is daarvoor essentieel. Daarvoor stellen we in 2026 voor om ca. € 9 miljoen te investeren in een parkeergarage. Deze investering komt ten laste van de parkeerexploitatie. We verwachten de komende jaren een licht overschot op de eerder geprognoseerde opbrengst. Deze winst storten we in een bestemmingsreserve, om verwachte tekorten tijdens de verbouwing van De Els deels op te vangen. Vanuit het co-financieringsprincipe werken we sinds 2022 samen met de Bedrijven Investeringszone Waalwijk Centrum (BIZ) aan de toekomst van de binnenstad. De gemeentelijke beleidslijnen, zoals opgenomen in de Centrumvisie 2017 en geactualiseerd in 2024, zijn hierbij leidend. Deze samenwerking zetten we in 2026 voort.

In 2029 nemen we een taakstelling op vanwege verwachte hogere parkeerinkomsten.

Nieuwe voorstellen	2026	2027	2028	2029
Parkeren: niet geraamd overschot in reserve	0	0	0	0
Parkeren: Investeringskrediet parkeergarage De Els	PM	PM	PM	PM
Parkeren: taakstelling	0	0	0	V 100

4.1.2 Woningbouw

Er is grote behoefte aan (betaalbare) woningen. We zetten daarom in op woningbouw in alle kernen. In eerste instantie kiezen we voor inbreiding. Dat levert het meeste draagvlak voor bestaande voorzieningen op. De grootste verdichtingsopgave ligt in en om de binnenstad van Waalwijk. Daar verwachten we in 2026 vervolgstappen te zetten bij De Els, de Eerste Zeine (het Slachthuisterrein) en de Gedempte Haven. Maar ook de rest van de gemeente ontwikkelt mee. Zo ontwikkelen we onder meer projecten LOEFF en Florissant (ETZ-terrein) in Waalwijk, Oranjehoek en de Veerstraat in Waspik en Molenhoek in Sprang-Capelle. Daarbij is het wel belangrijk om te benadrukken dat de gemeente niet zelf ontwikkelt, maar

voor de realisatie altijd afhankelijk is van corporaties en ontwikkelaars. Komende jaren willen we ook een stap zetten met het aanleggen van nieuwe woonwagendplaatsen. In 2025 is een grote stap gezet door het principeakkoord van de Provincie Noord-Brabant over de afronding van Landgoed Driessen. Dit vraagt wel grote investeringen in onder meer een goede verkeersontsluiting en een OV-hub, die financieel nog niet zijn voorzien. We lobbyen bij regio, provincie en Rijk voor (co)financiering van deze investeringen om deze grote ontwikkeling mogelijk te maken.

We willen een goed en gevarieerd woningaanbod. Daarom stellen we als gemeente ook eisen ten aanzien van betaalbaarheid. We constateren echter dat het op verschillende projecten moeilijk is om sociale en betaalbare woningen te realiseren. Als gemeente hebben we niet altijd de expertise om financiële ruimte binnen de private businesscase te zoeken. Komende jaren willen we hiervoor kennis inhuren. Deze brengen we ten laste van de grondexploitatie en belasten we door aan ontwikkelaars.

We hebben ook een grote opgave als het gaat om het zorgen voor voldoende passende woningen voor onder andere senioren en starters. Hier werken we niet alleen aan door woningbouwontwikkeling maar ook door woonbeleid. Het college stelt daarom voor om twee regelingen door te zetten en uit te breiden: de doorstroomregeling en het budget voor SVn-leningen.

Nieuwe voorstellen	2026	2027	2028	2029
Doorstroomregeling	N 23	N 23	N 23	N 23
Budget SVn-leningen	N 15	N 15	N 15	N 15
Aanleg woonwagendplaatsen	0	0	0	N 75
Sociale woningbouw in woningbouwontwikkelingen	0	0	0	0

4.1.3 Mobiliteit en wegen (onderhoud)

obiliteit verandert. We geven meer ruimte aan fietsers en wandelaars, zeker binnen in de dorpen en stad. We blijven ook werken aan de realisatie van een hoogwaardig openbaar vervoersysteem en het creëren aan stevige stedelijke knooppunten rond OV-locaties. Dit is nodig om de bereikbaarheid van de gemeente te versterken, maar op de lange termijn noodzakelijk om nog te kunnen blijven groeien en relevant te blijven. De gemeente Waalwijk ontwikkelt zich en heeft stevige ambities op het gebied van duurzaamheid, wonen en economie. Om deze verstedelijkingsopgave te realiseren en onze omgeving leefbaar te houden, is een mobiliteitstransitie vereist. Om de groei in goede banen te leiden en de mobiliteitstransitie mogelijk te maken wordt er ingezet op versterking van zowel het fietsnetwerk als het openbaar vervoernetwerk. We nemen middelen op voor een nieuwe halte op Haven 8 en het optimaliseren van een aantal bestaande haltes. Dit wordt deels gedekt door co-financiering.

In Waalwijk zijn de oost-west fietsverbindingen, zoals de Halve Zolenlijn, relatief sterk. Het fietsnetwerk dient versterkt te worden op de noord-zuid gerichte fietsroutes. Deze routes zorgen voor een verbinding tussen de woonwijken, het centrum van Waalwijk en het bedrijventerrein Haven. In 2026 zetten we in op een fietsplan dat duidelijk moet maken, wat er nodig is om de noord-zuid gerichte fietsroutes te versterken.

Een kwalitatief goede OV-verbinding is noodzakelijk om een mobiliteitstransitieproces te bewerkstelligen. Samen met stakeholders zetten we de komende jaren in op het opwaarderen van de verbinding Tilburg – Waalwijk – Den Bosch (zie Raadsinformatiebrief 002-25 Ontwikkelingen openbaar vervoer). Goede overstapvoorzieningen in de vorm van een aantal mobiliteitshubs zijn daarbij essentieel. Om deze hubs te kunnen ontwikkelen, zijn middelen noodzakelijk. We gaan voor nu uit van een voorbereidingskrediet van € 400.000. Het huidige exploitatiebudget voor 2026 zijnde € 175.000 komt hiermee te vervallen en

levert een voordeel op in 2026. Gezien de onzekerheid en diverse afhankelijkheden (grondverwerving, bestemmingsplan, cofinanciering) in de planning, zijn de toekomstige kapitaallasten p.m. opgenomen. Tegelijkertijd is de ambitie om het regionale bedrijventerrein Haven van openbaar vervoer te voorzien. De nieuwe OV-concessie in Brabant-Oost die vanaf eind 2026 van start gaat, is daarbij een cruciaal vertrekpunt. Na jaren van onzekerheid is duidelijk dat we door mogen met de aanleg van het GOL. Daarmee investeren we in de bereikbaarheid van onze gemeente, gaan we sluipverkeer in onze wijken tegen, investeren we in een snelfietsroute, ecologische verbindingzones en de ontsluiting van (nieuwe) bedrijven. De eerste afspraken over de aanleg dateren uit 2012 / 2013. De afgelopen jaren zijn de kosten als gevolg van de vertraging opgelopen. We rekenen daarom € 364.000 extra aan kapitaallasten voor het GOL.

We zien ook dat de lasten voor onderhoud van de bestaande openbare ruimte toegenomen zijn (zie Raadsinformatiebrief 092-24 Budgettekort OOR-West). Tot het einde van de aanbestede termijn rekenen we daarom hogere lasten. In de tussentijd onderzoeken we op welke manier we de kosten in een nieuwe aanbesteding kunnen drukken, bijvoorbeeld door verlaging van het onderhoudsniveau. Er is een opgave om onze wegen veiliger te maken. Daarom blijven we hier aan werken, onder meer door mee te investeren in mensgerichte verkeersveiligheid, waarbij aandacht is voor hoe mensen verkeerssituaties waarnemen, begrijpen en er op reageren. Goede verlichting helpt daarbij. Hiervoor rekenen we de komende jaren extra middelen. De provincie betaalt grotendeels mee bij de mensgerichte verkeersveiligheid.

Onontkoombaar	2026	2027	2028	2029
Budgettekort OOR-Zuid (onderhoud openbare ruimte)	N 532	N 532	PM	PM
Onderhoud wegen	PM	PM	PM	PM

Nieuwe voorstellen	2026	2027	2028	2029
Bushaltes		N 47	N 47	N 47
Noord Zuid fietsroute	PM	PM	PM	PM
Mobiliteitshub	V 175	PM	PM	PM
Mensgerichte verkeersveiligheid	N 13	N 13	N 13	N 13
Monitoring fietsparkeren	N 15			
Openbare verlichting	0	PM	PM	PM

4.1.4 Economie

Wonen en werken moeten beter met elkaar verbonden worden. De barrière die de A59 vormt wordt fysiek en mentaal verzacht. Waalwijk ontwikkelt het bedrijventerrein Haven Acht – Oost afronding. Deze ontwikkeling van het werken moet meer bijdragen aan de bestaande stad en haar inwoners. Bij uitgifte kijken we daarom naar het aspect van 'brede welvaart'. Hiervoor stellen we nieuwe uitgifte en selectiecriteria op. In 2026 willen we ook daadwerkelijk overgaan tot uitgifte van de kavels. We onderzoeken in 2025 of we deze uitgifte doen via erfpacht of verkoop.

Voor de toekomst van onze gemeente en economie is het vasthouden en binden van kennis en talent van groot belang. De afgelopen jaren hebben we vanuit de gemeente via 'Kennis en Talent' hier een bijdrage aan geleverd. Dit varieert van onder meer 'Wolluk you future' (vm. 'Stop the Braindrain') en de samenwerking met onderwijsinstellingen en bedrijven om

mbo-opleidingen en leerlijnen naar Waalwijk te halen. Deze inzet continueren we structureel.

Havens spelen een belangrijke rol in het economische ecosysteem. Ze zijn ook belangrijk in de transitie naar een duurzame economie, omdat vervoer over water schoner is en minder overlast veroorzaakt dan via de weg. Daarom werkt Waalwijk al lange tijd aan een buitendijkse Klasse V-haven, die we met behulp van middelen van het Rijk (Regio Deal Midden-Brabant) elektrisch willen maken. Dat levert een grote bijdrage aan brede welvaart. We werken ook aan de verbreding van de Kerkvaartse Haven in Waspik. Onze havens moeten we wel goed onderhouden. Dit vraagt de komende jaren meer middelen dan we ingerekend hadden. We werken hiervoor een onderhoudsplan uit.

We willen bijdragen aan een gezond en gelukkig leven voor onze inwoners. Tegelijkertijd willen we een aantrekkelijke gemeente zijn om in te wonen, werken, leren, ondernemen en recreëren. Beide ambities worden onder andere beïnvloed door hoe onze inwoners invulling geven aan hun vrije tijd en welke voorzieningen we daarvoor in onze gemeente hebben.

Vrije tijd behelst zowel het sociale (vrijtijdsbesteding), het economische (vrijtijdseconomie) en het fysieke domein (o.a. ontmoeten, erfgoed). Daarom stellen we een integraal beleidskader 'levendig Waalwijk' op, op basis waarvan keuzes gemaakt kunnen worden. Ondertussen investeren we wel in routestructuren. Gemeenten werken samen via Brabant Partners RouteBureau (voorheen VisitBrabant) voor onderhoud en de instandhouding van routeknooppunten. Voor de regio Hart van Brabant is er budget te kort, waardoor het netwerk niet meer in standgehouden kan worden. Daarom wordt de bijdrage van de onderhoudskosten verhoogd.

Nieuwe voorstellen	2026	2027	2028	2029
Onderhoud vaarwegen: Vervanging kades, damwanden en havenonderhoud	PM	PM	PM	PM
Verhoging haven- en kadegelden	PM	PM	PM	PM
Routestructuren	N 18	N 18	N 18	N 18

4.1.5 Klimaatrobuust en klimaatadaptief

Binnen verstedelijking is duurzaamheid in de breedte een voorwaarde. We zetten bij herontwikkeling en herinrichting in op klimaatadaptieve maatregelen en het verhogen van de biodiversiteit, door onder meer water beter vast te houden en bij herinrichtingen meer en soms andere soorten groen terug te brengen dan er nu aanwezig is. Ook stellen een soortenmanagementplan op, waarbij we kijken naar maatregelen om natuurvriendelijk te isoleren. We nemen deel aan het project 'bakenbomen'. Alle gemeenten langs de Maas, provincie en Rijkswaterstaat werken mee aan het terugbrengen van de bakenbomen. Met deze eenmalige bijdrage kopen we aanleg en onderhoud voor de komende 100 jaar af. De actuele bedragen in de meerjarenbegroting zijn ontoereikend om het te verwachten onderhoud aan de riolering de komende jaren uit te voeren. Het budgettekort is ontstaan omdat het aantal storingen toegenomen is door de leeftijd van de gemalen (drukriolering/ kleine gemalen) en door de hogere grondwaterstanden die zijn ontstaan door de vele en heftigere regenbuien (klimaatverandering). Dit verwerken we als mutatie binnen de voorziening.

Bedrijventerrein zijn, samen met binnensteden, de grootste hitte-eilanden. We hebben met de Provincie via de Green Deal afspraken gemaakt om ons bedrijventerreinen te verduurzamen. In 2026 zetten we een volgende stap via 'Werklandschappen van de toekomst', waarbij bedrijventerrein Haven een van de twaalf bedrijventerreinen in Nederland als Ambassadeursterrein gaat functioneren. Hiervoor maken we middelen vrij binnen de reserve duurzaamheid.

De verdere ontwikkeling van Natura 2000-gebied Westelijke Langstraat is een belangrijk project voor de beleving van de natuur en cultuurhistorie. Samen met partners realiseren we een ecologische verbindingszone naar het Eendenest om de natuurwaarde verder te vergroten. We richten ons op het versterken van de natuurverbindingen en de biodiversiteit. We reserveren ook structureel extra middelen voor het onderhoud van de recreatieve voorzieningen, zoals wandelpaden en routestructuren.

Investeren in natuurontwikkeling vergroot ook de mogelijkheden om buiten te beleven. Dit heeft ook een sociaal karakter. Door te investeren in natuurontwikkeling, nodigen we ook uit tot beweging en (spontane) ontmoetingen en interactie.

Nieuwe voorstellen	2026	2027	2028	2029
EVZ Eendenest	N 220	0	0	0
Bakenbomen	N 61			
<i>Onttrekking reserve ruimtelijke kwaliteit</i>	V 281			
Onderhoud riolering	N 453	N 453	N 453	N 453
<i>Ten laste van de voorziening riolering</i>	V 453	V 453	V 453	V 453
Onderhoud Westelijke Langstraat	N 10	N 10	N 10	N 10
Bijdrage werklandschappen van de toekomst	N 170			
<i>Onttrekking reserve duurzaamheid</i>	V 170			
Opstellen Soortenmanagementplan en natuurvriendelijke isoleren	N 100			
<i>Dekking via CDOKE-middelen</i>	V 100			

4.1.6 Energie- en grondstoffentransitie

Omdat olie- en gas een beperkte toekomst hebben, werken we aan een energie- en warmtetransitie. We werken aan realisatie van wind en zonneparken en helpen inwoners en ondernemers bij het beperken van het energieverbruik. Daarvoor zetten we onder meer stappen voor het plaatsen van windmolens, met lokaal eigendom. Komend jaar reserveren we middelen om de private deelname voor windmolens aan de oostzijde verder te onderzoeken. Daarnaast geven we uitvoering aan het grondstoffenbeleid om te komen tot een vermindering van de huishoudelijke restafvalstroom. En helpen we ondernemers in het circulaire maken van hun bedrijfsvoering. Om de warmtetransitie in Waspik vorm te geven, continueren we in 2026 onze inzet voor SIE2 Waspik. Deze uitgaven dekken we ook uit de reserve duurzaamheid.

De verwerking van afvalstoffen is in ontwikkeling. De ambitie en noodzaak om kritisch te kijken naar afval en grondstoffen neemt toe. Door veranderingen in de markt en toenemende complexiteit binnen het afvalbeleid is daarom uitbreiding van het team noodzakelijk. Verder is er advisering uit de branche om vanaf 2026 een verhoging van € 10 per ton op te nemen om toekomstige tekorten te voorkomen.

Basis op orde	2026	2027	2028	2029
Verwerking afvalstoffen	N 136	N 136	N 136	N 136
<i>Dekking via afvalstoffenheffing</i>	V 136	V 136	V 136	V 136

Nieuwe voorstellen	2026	2027	2028	2029
Vervolg SIE2-project Waspik	N 100			
Verkenning private deelname windmolens oostzijde	N 100			

4.1.7 Vastgoed

De gemeente beheert veel verschillende soorten panden; het monumentale Krophollerensemble, sporthallen en zwembaden en van de milieustraat tot een groot aantal kunstwerken in de openbare ruimte. In het totaal hebben wij als gemeente op dit moment 87 panden in beheer. De hoofdredenen om dit vastgoed in eigendom te hebben en te beheren zijn omdat dit ruimte geeft aan invulling door een sociaal of maatschappelijk doel of omdat het vastgoed niet geschikt is voor commerciële exploitatie. Gemeentelijk vastgoed heeft primair als doel om onze doelstellingen en ambities te realiseren. Daar waar gemeentelijk vastgoed nodig is om dit te bereiken, willen we deze maatschappelijke voorzieningen dichtbij onze inwoners huisvesten.

We onderhouden ons vastgoed sober en doelmatig en houden het hiermee in veilige en functionele staat. Stijgende bouwkosten, aangepaste wet- en regelgeving en duurzame installaties, die meer onderhoud nodig hebben, leiden ertoe dat we hiervoor op basis van het meerjarenonderhoudsprogramma (MJOP) de komende jaren meer geld nodig hebben. Dit is zowel van toepassing op het onderhoud dat wordt voorzien middels dotatie aan de voorziening als het klein dagelijks en contractueel onderhoud. Vanaf 2026 zijn alle kantoorgebouwen met een verwarmings- of airconditioningssysteem met een vermogen van 290 kW of groter, verplicht om een gebouwautomatiserings- en controlesysteem (GACS) te gebruiken. We doen een eenmalige extra inleg in de voorziening voor grootonderhoud. Dit omdat het dak van het Oude Raadhuis vervangen moet worden in 2026 en onze voorziening niet groot genoeg is.

Naast regulier onderhoud, zijn wij ook actief bezig met het verduurzamen van ons vastgoed. Duurzamere warmteopwekking, spaarzamer verbruik en isolatie is beter voor de gebruikers en de planeet. We werken hiervoor zoveel als mogelijk met subsidies (bijvoorbeeld DUMAVA). Er volgt nog een raadsvoorstel over de verduurzaming van de gebouwen van het Kunstencentrum en de Tavenu. In 2027 is eenmalig rekening gehouden met de inhuur van een projectleider.

Om helderheid te bieden naar onze partners en goede afspraken te kunnen maken over vastgoed, werken we aan ons vastgoedbeleid en verhuurbeleid. We brengen eenheid aan in verhuurprijzen en herijken de overeenkomsten. Hiervoor zijn de komende jaren extra expertise en middelen nodig.

We krijgen in maart 2026 de beschikking over de grond en de opstallen van Baanbrekers op bedrijventerrein Zanddonk (hierna: locatie Baanbrekers). De overdracht vindt plaats in het eerste kwartaal van 2026. Er staan verschillende gebouwen op het terrein. Het jaar 2025 gebruiken we om te onderzoeken wat de beste maatschappelijk invulling is voor deze (tijdelijke) locatie.

Onontkoombaar	2026	2027	2028	2029
Aanpassingen nav GACS-wetgeving Vastgoed	N 50	N 50	N 50	N 50
Panden Baanbrekers	PM	PM	PM	PM

Basis op orde	2026	2027	2028	2029
Verhogen dotatie aan de onderhoudsvoorziening Vastgoed	N 660	PM	PM	PM
Taxatie opstallen	N 30			

Nieuwe voorstellen	2026	2027	2028	2029
Herijken vastgoedbeleid	N 50			
Opstellen verhuurbeleid	N 90	N 90		
Cofinanciering DUMAVA	N 46	N 146	N 46	N 46

4.1.8 Omgevingswet

Een grote juridische verandering in de fysieke leefomgeving is de Omgevingswet. In 2025 ronden we de Omgevingsvisie af en deze wordt in 2026 ter besluitvorming voorgelegd aan de raad. Daarmee geven we op een hoog abstractieniveau richting aan toekomstig Waalwijk, Waspik en Sprang-Capelle. Verdere uitwerking en vertaling van specifieke onderwerpen kunnen worden belegd in zogenaamde omgevingsprogramma's. De uiteindelijke juridische vertaling vindt plaats in het Omgevingsplan. De implementatie van de Omgevingswet vraagt veel kennis en capaciteit, meer dan wij en andere overheden rekening mee hebben gehouden. Naar verwachting is eind 2026 de reserve voor de implementatie van de Omgevingswet grotendeels leeg. We werken in 2026 een voorstel uit voor de verdere implementatie van deze omvangrijke wet- en regelgeving.

Onontkoombaar	2026	2027	2028	2029
Omgevingswet	N 200	PM	PM	PM

4.1.9 Stikstof

Afgelopen jaren is het realiseren van projecten niet eenvoudiger geworden. Het uitblijven van een oplossing op het stikstofdossier is daar een van de voorbeelden van. Op dit moment is er ook nog geen zicht op een oplossing op korte termijn. Tegelijkertijd willen we als gemeente ondanks onze beperkte rol wel een bijdrage leveren, snel mee kunnen bewegen en ruimte vinden om projecten doorgang te laten vinden. Dit vraagt capaciteit. Deze brengen we ten laste van de grondexploitatie en belasten we waar mogelijk door aan ontwikkelaars via een anterieure overeenkomst.

Nieuwe voorstellen	2026	2027	2028	2029
Strategische inzet stikstof maatregelen	0	0	0	0

4.1.10 Totaaloverzicht Vitale Stad

Domein Vitale Stad	2026	2027	2028	2029
<i>Afgeronde bedragen x € 1000 N=Nadeel V=Voordeel</i>				
Onontkoombaar	N 782	N 582	N 50	N
Basis op orde	N 690	0	0	
Nieuwe voorstellen	N 105	N 362	N 172	N
Totaal	N 1.577	N 944	N 222	N 1

4.2 Mens en samenleving - Samen bouwen aan een verbonden samenleving

Algemene toelichting

De sociale twee- of veeldeling in Nederland neemt toe. Dit is ook in Waalwijk een probleem. Er zijn inwoners die zich aan het einde van de maand afvragen op welke manier zij hun rekeningen kunnen betalen. Inwoners, bedrijven en organisaties voelen nog steeds gevolgen van de oorlog in Oekraïne, de inflatie en de huidige geopolitieke spanningen. Mede als gevolg hiervan neemt ook in Waalwijk de maatschappelijke onrust toe. Dit heeft impact op hoe de gemeente acteert op het gebied van openbare orde en veiligheid. Zowel op straat, bij evenementen als bij onze (sport)voorzieningen.

We zien dat demografische ontwikkelingen in Nederland en onze gemeente vragen om regie. Waalwijk vergrijsst, ontgroent en ook de diversiteit aan achtergronden neemt toe. Dit levert waardevolle perspectieven en kansen maar ook uitdagingen op. De belangrijkste opgave voor de toekomst is dan ook het verbinden van (groepen) inwoners om de sociale cohesie te versterken.

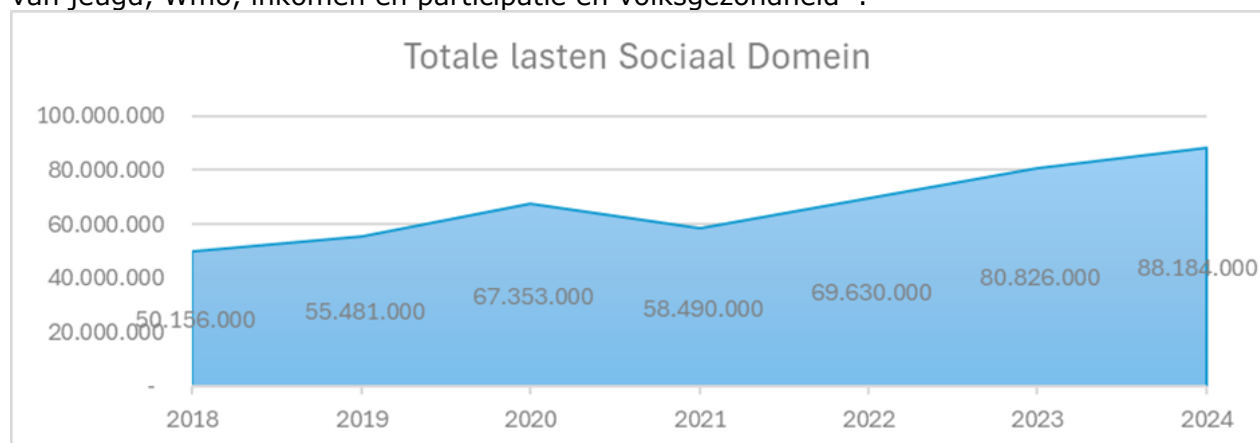
Daarnaast neemt het aantal en de complexiteit van de hulpvragen toe en er is een tekort aan middelen en capaciteit in de volledige zorg- en hulpketen. Naar verwachting worden deze ontwikkelingen sterker naarmate de gemeente groeit.

Tegelijkertijd zit er zó veel kracht in onze samenleving: overal in Waalwijk zie je mensen die hun schouders onder een vereniging zetten, die actief zijn in de wijk, of die simpelweg de buurvrouw helpen met haar dagelijkse boodschappen. Juist die kracht zorgt ervoor dat onze inwoners gezond en gelukkig kunnen leven. Als gemeente willen we daar actief aan bijdragen, met onze inzet gericht op bestaanszekerheid, publieke (mentale) gezondheid, gelijke kansen en zorg en veiligheid.

Ons doel voor de komende jaren blijft gelijk: als gemeente willen we bijdragen aan een gezond en gelukkig leven voor onze inwoners. Maar we gaan dat anders organiseren. Slimmer en dichterbij. En bovenal: samen. Samen met onze professionele partners, en vooral samen met onze inwoners. Want dáár, bij onze inwoners, zit de kracht van Waalwijk.

4.2.1 De ontwikkeling van uitgaven in het sociaal domein

Net als in de Kadernota 2025 constateren we ook dit jaar dat de financiële druk op het sociaal domein onverminderd hoog blijft. Al geruime tijd – over een periode van meer dan tien jaar – zien we een structurele stijging van de lasten binnen dit domein op het gebied van jeugd, Wmo, inkomen en participatie en volksgezondheid*:

*Dit betreft dus niet de volledige uitgaven in het sociaal domein. De uitgaven voor onder meer sport, cultuur en veiligheid zijn hier niet in meegenomen. Het gaat om de kosten(ontwikkeling) die we met het programma Samen Redzaam proberen te beïnvloeden.

Deze toename is het gevolg van een combinatie van maatschappelijke, demografische en beleidsmatige ontwikkelingen, waaronder:

- Autonome groei van het aantal inwoners dat ondersteuning of zorg nodig heeft;
- Jaarlijkse indexatie van tarieven en contracten;
- Toenemende complexiteit van zorg- en ondersteuningsvragen;
- Vergrijzing en een groeiend aantal alleenwonende ouderen;
- Toenemende druk op mentale gezondheid, vooral bij jongeren en jongvolwassenen;
- Achterblijvende zelfredzaamheid en bestaanszekerheid bij een deel van de inwoners;
- Stijgende zorgkosten door arbeidsmarktkrapte in de zorg (hogere tarieven, inhuur);
- Toenemende verwachtingen van inwoners richting de gemeente als vangnet;
- Verschuiving van taken van Rijk naar gemeenten, vaak zonder toereikende middelen;
- De groei van het aantal internationale medewerkers en de bijbehorende ondersteuningsvragen.

Zonder ingrijpen blijft deze stijging zich naar verwachting voortzetten. Dit vraagt om een fundamentele herinrichting van ons sociaal domein, die we hebben ingezet met Samen Redzaam.

4.2.2 Landelijke en regionale ontwikkelingen

De opgaven waar wij als gemeente voor staan, worden sterk beïnvloed door landelijke en regionale ontwikkelingen. Deze context bepaalt mede onze beleidsruimte en stelt ons voor structurele financiële en organisatorische uitdagingen.

Landelijke ontwikkelingen

In 2026 lopen meerdere tijdelijke Rijksfinancieringen af, met name binnen het sociaal domein. Dit legt extra druk op gemeenten, terwijl verwacht wordt dat de uitvoering van wettelijke taken onveranderd wordt doorgezet. De gemeenten zijn samen met de VNG continu in gesprek en onderhandeling voor een juiste en adequate financiering van wettelijk taken. De voorjaarsnota van het rijk lijkt het ravijnjaar van 2026 te verschuiven naar 2028. Er is dus nog geen sprake van voorspelbare en houdbare financiën, maar de compensatie in 2026 en 2027 biedt wel ruimte om het financiële risico van de transformatie van het programma Samen Redzaam af te dekken. We werken daarmee toe naar het stabiliseren van de zorgkosten.

Tegelijkertijd spelen twee omvangrijke landelijke stelselwijzigingen:

- De uitvoering van het Integraal Zorgakkoord (IZA) vraagt om meer regionale samenwerking tussen zorg, gemeenten en andere partners. Doel is het versterken van de (preventieve) zorg dichtbij inwoners en het beheersbaar houden van de zorgvraag. Met deze transitie moet de beweging van zorg naar gezondheid worden gemaakt. Voor gemeenten betekent dit o.a. inzet op gezondheid, leefstijl en het sociaal domein, in samenhang met huisartsen en wijkverpleging. Hoewel de VNG zich heeft teruggetrokken uit het overleg met het rijk, blijft deze ontwikkeling relevant. De VNG heeft zich in eerste instantie door middel van een resolutie teruggetrokken van de overlegtafel maar inmiddels zijn de onderhandelingen die positief verlopen weer opgepakt en neemt de Algemene Ledenvergadering op 18 juni 2025 een besluit.
- De Hervormingsagenda Jeugd is gericht op het terugdringen van de inzet van zware jeugdhulp en het versterken van de basis. Deze beweging sluit nauw aan op onze lokale koers, maar vraagt tegelijkertijd om extra inspanningen en afstemming met regionale partners.

Regionale ontwikkelingen

Binnen Regio Hart van Brabant zien we met name in de jeugdhulp sterke financiële bewegingen. De kosten in segment 1 (hoogspecialistische jeugdhulp) vallen in 2024 fors hoger uit dan begroot, als gevolg van een grotere instroom dan verwacht. Dit heeft geleid tot de inrichting van een regionale taskforce en aanvullende afspraken over bijstelling van het volume en budget. Tegelijkertijd wordt ingezet op het realiseren van de bijbehorende

transformatieopgaven. Dit vraagt lokaal én regionaal om scherpere sturing op instroom, duur en passende inzet van zorg.

Deze landelijke en regionale ontwikkelingen onderstrepen het belang van een stevige, wendbare gemeentelijke aanpak en de noodzaak om in te blijven zetten op versterking van de basis, samenwerking in de wijk, en het tijdig kunnen schakelen binnen het sociaal domein. In de gemeente Waalwijk geven wij dit vorm met het programma Samen Redzaam. Binnen de regio blijven we de komende jaren bestuurlijke en ambtelijke inzet leveren.

4.2.3 Samen Redzaam

Om de geschetste ontwikkelingen het hoofd te blijven bieden zetten we voor 2026 en de volgende jaren daarom verder in op de beweging die vanuit het programma Samen Redzaam in de Kadernota 2025 is opgenomen.

Die beweging is een volledige transformatie van het sociaal domein. Dit is geen eenvoudige of korte route: het vraagt tijd, consistentie en samenwerking om tot structurele verandering te komen. De eerste stappen zijn gezet, maar het zal enkele jaren duren voordat de effecten zichtbaar worden in onze financiële ontwikkeling én in de ervaringen van inwoners. De beweging is gericht op het realiseren van een duurzaam stelsel, waarin we eerder, effectiever en waar mogelijk lichter ondersteunen: door het versterken van de sociale basis, het investeren in indicatievrije ondersteuning en het zo effectief en efficiënt mogelijk indiceren.

Sinds december 2024 zijn we daarom volop bezig met de opbouw van wijkteams, stevige lokale teams, ontmoetingsplekken, indicatievrije voorzieningen en het efficiënter inrichten van het indicatiestellingsproces. Om deze beweging op gang te houden zijn een aantal tijdelijke extra uitgaven in 2026 noodzakelijk, waaronder het verstevigen van de ontmoetingsfunctie en het doorzetten van een aantal bestaande initiatieven (Team 12 RKC, aanpak overgewicht en de afronding van het traject burgerbegroting). Voor een deel kunnen deze uitgaven worden gedekt uit bestaande middelen. Voor de aanpak obesitas en overgewicht geldt dat we hier sinds 2014 succesvol aan werken. De financiering vanuit het rijk middels een SPUK stopt vooralsnog in 2026. Onduidelijk is die financiering op een andere wijze wordt voortgezet. Tot die tijd nemen we zelf extra middelen op om deze aanpak die een bijdrage levert aan de transformatie die we maken met Samen Redzaam voort te zetten. De benodigde middelen voor de vierde centrale ontmoetingsplek zijn nog niet te bepalen omdat het onderzoek daarnaar nog niet is afgerond.

Nieuwe voorstellen	2026	2027	2028	2029
Team 12 RKC	N 37	N 37	N 37	N 37
<i>Dekking uit bestaande armoedebeleid middelen</i>	V 37	V 37	V 37	V 37
Burgerbegroting	N 25	N 81		
<i>Dekking uit vacaturemiddelen en SPUK</i>	V 25	V 81		
Aanpak Overgewicht en Obesitas	N 57			
Beleidsmedewerker ontmoeten	N 83	N 83		
Vierde ontmoetingsplaats	PM	PM	PM	PM
Subsidiekorting Den Bolder	N 35	N 35	N 35	N 35
<i>Dekking besparingslijn sociaal domein</i>	V 35	V 35	V 35	V 35

4.2.4 Onderwijs

Het onderwijs is een belangrijke voorziening in onze gemeente. Extra middelen zijn nodig om zowel de huisvesting als de uitvoering van wettelijke taken op peil te houden:

- Basisschool Villa Vlinderhof maakt sinds het schooljaar 2023-2024 gebruik van door de gemeente gehuurde tijdelijke units. Stichting Floriander heeft het verzoek ingediend om gezien de leerlingenontwikkeling de huur te verlengen. De kosten kunnen worden gedekt uit de reserve integratie en huisvesting van noodverblijfsituaties.
- De middelen voor onderwijshuisvesting zijn nodig voor de geplande nieuwbouw van De Hoef, de uitbreiding van CBS De Brug en de uitbreiding van Kindcentrum Landgoed Driessen. Omdat dit laatste project later wordt opgeleverd dan oorspronkelijk gepland vervallen de kapitaalslasten in 2027 en worden de kapitaalslasten vanaf 2028 verhoogd.
- De capaciteit voor onderwijsbeleid is onvoldoende om alle wettelijke taken goed uit te voeren. Denk daarbij aan de taken op het vlak van leerlingenvervoer en leerplicht.

Onontkoombaar	2026	2027	2028	2029
Verlenging tijdelijke huisvesting Villa Vlinderhof (gedekt uit reserve)	N 21	N 107		
Gedekt uit de reserve integratie en huisvesting van noodverblijfsituaties	V 21	V 107		
Bekostiging projecten onderwijshuisvesting	N 2	V 521	N 89	N 445

Basis op orde	2026	2027	2028	2029
Beleidsmedewerker onderwijs en leerlingenvervoer	N 62	N 62	N 62	N 62

4.2.5 Openbare orde en veiligheid

In Waalwijk zetten we in op een preventieve en proactieve aanpak van overlast en criminaliteit, gericht op het waarborgen van een veilige en leefbare woonomgeving. Het blijft een opgave om in een veranderende samenleving te kunnen blijven voorzien in de toenemende complexe problematiek. De problematiek wordt complexer en diffuser, met onder meer de productie van harddrugs, zorgfraude, mensenhandel en de betrokkenheid van steeds jongere criminelen, waarvoor een gerichte aanpak van de jonge aanwas nodig is. Ondernijning leidt tot een toename van criminaliteit, verstoort de openbare orde en tast het veiligheidsgevoel van inwoners ernstig aan. Een cruciaal uitgangspunt binnen deze aanpak is het tijdig en effectief opvolgen van signalen en meldingen vanuit de samenleving. Tegelijkertijd groeit de maatschappelijke en bestuurlijke behoefte aan zichtbare en daadkrachtige handhaving.

Tot op heden was er jaarlijks € 50.000 incidenteel beschikbaar voor extra expertise op het gebied van ondernijning. Om de bestuurlijke verantwoordelijkheid voor een veilige en leefbare gemeente ook op de lange termijn te kunnen blijven waarmaken, is het noodzakelijk dat er structureel wordt geïnvesteerd in complex juridische expertise en uitbreiding van handhaving.

De functie van het dierenasiel betreft een wettelijke taak. De gemeentelijke bijdragen zijn de afgelopen jaren niet geïndexeerd terwijl de wettelijke taak is uitgebreid. Aanvullende middelen zijn nodig om onze taak adequaat uit te blijven voeren.

Om de brandveiligheid binnen de gemeente Waalwijk en de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant te waarborgen, is structureel onderhoud aan de brandkranen op het waterleidingnet essentieel. De brandweer is afhankelijk van goed functionerende en goed bereikbare brandkranen voor een snelle en effectieve brandbestrijding. Er zijn middelen

nodig om periodiek onderhoud te kunnen doen, inspecties te kunnen uitvoeren en brandkranen te vervangen om zo een betrouwbare bluswatervoorziening te garanderen.

Basis op orde	2026	2027	2028	2029
Diensten dierenasiel	N 55	N 55	N 55	N 55
Beheer en onderhoud brandkranen	N 35	N 35	N 35	N 35
Complex juridische expertise	N 92	N 92	N 92	N 92

Nieuwe voorstellen	2026	2027	2028	2029
Handhavingsuitbreiding	N 66	N 66	N 66	N 66

4.2.6 Sport en cultuur

Sport en cultuur leveren een belangrijke bijdrage aan het vergroten van Brede Welvaart voor onze inwoners. Ook dragen sport en cultuur bij aan het bovenlokale voorzieningenniveau van onze gemeente. Dit sluit aan bij onze strategische positie als middelgrote stad met functies voor omliggende gemeenten.

Het college wil tijdelijk extra middelen opnemen voor kunst en cultuur om daar een impuls aan te geven. Het gaat dan onder andere om het versterken van de bibliotheekfunctie in Balade, kunst in de openbare ruimte en het structureel maken van de opstartsubsidie van het Schoenenkwartier. Dit laatste is noodzakelijk om het ambitieniveau van het museum dat past bij de stad te waarborgen. Vanwege uitstel van de nieuwe Mediawet zijn ook in 2027 extra middelen nodig als overbrugging om het huidige kwaliteitsniveau te handhaven. Tot slot wil het college meer inzet van muziek bij jongerenactiviteiten. Dit betreft een uitbreiding van de brede combinatie regeling welke met co-financiering wordt ondergebracht bij een van onze maatschappelijke partners, er lopen op dit moment gesprekken met de Tavenu. Voor 2026 nemen we middelen op voor de kleedkamers van WSC. Al jaren is duidelijk dat hier een investering nodig is. Dat was een lastige kwestie omdat de gemeente eigenaar is en de vereniging verantwoordelijk is voor de instandhouding ervan. Er is nu zicht op een structurele oplossing door overdracht van het eigendom en een eenmalige bijdrage van de gemeente aan de benodigde investering.

Daarnaast weten we dat er de komende jaren nog flinke investeringen aan komen voor een sportvoorziening in Waspik en de integrale ontwikkeling van Zidewinde. Deze investeringen zijn op dit moment echter nog onvoldoende te kwantificeren. Duidelijk is wel dat hoogte van de beoogde investering voor de sporthal Waspik, zoals opgenomen in de begroting volgens berekening van een aantal jaar geleden, ontoereikend zal zijn. Eén en ander is afhankelijk van keuzes die nog gemaakt moeten worden, ook met het oog op de grondaankoop.

Nieuwe voorstellen	2026	2027	2028	2029
Kleedkamers WSC	N 764			
Uitbreiding bibliotheekwerk BaLaDe	N 50			
Kunst in de openbare ruimte	N 50	N 50		
Structurele opstartsubsidie Schoenenkwartier	N 206	N 206	N 206	N 206
Extra inzet muziek en jongerenactiviteiten	N 40	N 40		
Extra subsidie Lokale Media		N 20		
Ontwikkeling Zidewinde	PM	PM	PM	PM
Bouw sporthal Waspik (en eventuele grondaankoop)	PM	PM	PM	PM

4.2.7 Totaaloverzicht Mens en samenleving

Domein Mens en Samenleving	2026	2027	2028	2029
<i>Afgeronde bedragen x € 1000 N=Nadeel V=Voordeel</i>				
Onontkoombaar	N 2	V 521	N 89	N 4
Basis op orde	N 244	N 244	N 244	N 244
Nieuwe voorstellen	N 1.316	N 465	N 272	N 1.316
Totaal	N 1.562	N 188	N 605	N 9

4.3 Dienstverlening en bedrijfsvoering

4.3.1 Algemene toelichting

Bij de vorige Kadernota is al geconstateerd dat er de afgelopen jaren te weinig aandacht is geweest voor bedrijfsvoering. Te lang heeft de focus alleen gelegen op de uitvoering van ambities en taken en te weinig op het houden aan vaste werk- en bedrijfsvoeringafspraken. Hierbij constateerden we dat de capaciteit en middelen van bedrijfsvoering te weinig zijn meegegroeid.

Om de ambities van onze gemeente in de toekomst blijvend te kunnen ondersteunen en te blijven voldoen aan wet- en regelgeving is het randvoorwaardelijk dat bedrijfsvoering mee ontwikkelt met de andere twee inhoudelijke domeinen. Om dit te realiseren zijn er bij de Kadernota 2025 een aantal eerste inhoudelijke voorstellen gedaan. Ook voor 2026 en verder vraagt dit een aantal noodzakelijke investeringen.

Immers als de opgave complexer wordt en de gemeente meer regie neemt, is het ook van belang dat we onze financiële basis op orde hebben en goed kunnen adviseren op onze projecten. De ontwikkeling in de maatschappij en de visie op de organisatie vraagt ook andere vorm van werken. Dat betekent dat onze medewerkers moeten blijven ontwikkelen. Een goed functionerend human resource management is daarom cruciaal. Onze maatschappij is bovendien het afgelopen decennium in hoog tempo verder gedigitaliseerd. Als gemeente moeten we onze digitale bereikbaarheid op orde hebben en de ICT-systemen moeten robuust en veilig zijn. De opgave buiten is nadrukkelijk verbonden met binnen. Een goede solide bedrijfsvoering is daarom ook een randvoorwaarde.

Gezien het huidige financiële beeld hebben we kritisch gekeken naar noodzakelijke investeringen in dit domein, tegelijkertijd proberen we toch ook verder vooruit te komen. Zo investeren we in onze publieke dienstverlening omdat het verstevigen van de capaciteit daar noodzakelijk is. Deze is namelijk de afgelopen jaren niet meegegroeid met het stijgende aantal inwoners en de toename van internationale medewerkers. Om onze taken als gemeente uit te kunnen voeren, heffen we ook belastingen. We constateren dat er extra capaciteit nodig is om deze taak de komende jaren op een adequate manier uit te kunnen voeren. Daarvoor zijn de komende jaren aanvullende middelen noodzakelijk. Ook is een structurele impuls binnen het cluster communicatie noodzakelijk. Het aantal adviesvraagstukken neemt toe en de structuur en de capaciteit is niet meegegroeid met de stijging van deze vragen. Voor nu nemen we hiervoor een PM-post op en we kijken richting de begroting 2026 wat en hoeveel hiervoor nodig is. Op facilitair gebied zien we dat door

een beleidskeuze van Baanbrekers de schoonmaakkosten flink hoger worden per 2026. Ook dit maakt het verhogen van het bijbehorende budget noodzakelijk. Als laatste zien we dat het dreigingsbeeld rondom cyberaanvallen maar ook de toenemende wet- en regelgeving investeringen in informatiebeveiliging en privacy essentieel maken.

Dit leidt tot de volgende onontkoombaarheden en basis op orde voorstellen:

Onontkoombaar	2026	2027	2028	2029
Verhoging schoonmaakkosten	N 75	N 75	N 75	N 75

Basis op orde	2026	2027	2028	2029
Optimaliseren dienstverlening Publiekszaken	N 76	N 76	N 76	N 76
Verstevigen informatiebeveiliging en privacy	N 50	N 50		
Structurele inzet communicatie	PM	PM	PM	PM
Solide capaciteit belastingen	N 141	N 141	N 141	N 141

Naast bovenstaande onontkoombare investeringen die noodzakelijk zijn om een aantal externe ontwikkelingen het hoofd te bieden willen we als Dienstverlening en bedrijfsvoering ook een stap vooruit doen op het gebied van datagedreven werken. Immers als je de ambities die wij als gemeente Waalwijk hebben goed willen ondersteunen kunnen we niet zonder parameters die bepalen of we op de goede weg zitten. Het gebruik van data is hiervoor essentieel. Zo leunen we o.a. binnen het sociaal domein voor de transformatie bijvoorbeeld stevig op data. Om de gehele organisatie hier beter in te ondersteunen vragen we hiervoor in deze Kadernota middelen aan.

Dit leidt tot het volgende nieuwe voorstel binnen Dienstverlening en bedrijfsvoering:

Nieuwe voorstellen	2026	2027	2028	2029
Impuls datagedreven werken	N 94	N 94	N 94	N 94

4.3.2 Totaaloverzicht Dienstverlening en bedrijfsvoering

Domein Dienstverlening en bedrijfsvoering	2026	2027	2028	2029
<i>Afgeronde bedragen x € 1000 N=Nadeel V=Voordeel</i>				
Onontkoombaar	N 75	N 75	N 75	N 75
Basis op orde	N 267	N 267	N 217	N 217
Nieuwe voorstellen	N 94	N 94	N 94	N 94
Totaal	N 436	N 436	N 386	N 386

4.4 Griffie

4.4.1 Algemene toelichting

Bij de volgende verkiezingen zal de raad worden uitgebreid van 29 zetels naar 31 zetels. Dit vergt aanpassingen aan de raadszaal van € 15.000 welke onontkoombaar is. De kapitaallasten bedragen afgerond € 2.000 per jaar. Twee extra zetels betekent tevens een

toename van € 50.000 per jaar voor de vergoedingen en andere rechtspositionele regelingen die worden uitgekeerd aan raadsleden.

Volgend jaar worden de gemeenteraadsverkiezingen gehouden. Er is dan een incidenteel budget nodig van € 35.000 voor de stemwijzer, het inwerkprogramma de communicatie.

Onontkoombaar	2026	2027	2028	2029
Uitbreiding raadszaal (2 extra raadsleden)		N 2	N 2	N 2
Rechtspositionele regelingen	N 50	N 50	N 50	N 50
Verkiezingen 2026	N 35			

4.4.2 Totaaloverzicht griffie

Griffie	2026	2027	2028	2029
<i>Afgeronde bedragen x € 1000 N=Nadeel V=Voordeel</i>				
Onontkoombaar	N 85	N 52	N 52	N
Basis op orde	0	0	0	
Nieuwe voorstellen	0	0	0	
Totaal	N 85	N 52	N 52	N

5. Reserves

5.1 Overzicht belangrijkste reserves

In de jaarrekening 2024 is een compleet overzicht van alle reserves per 31 december 2024 opgenomen. Zie verder: Staat van reserves jaarrekening 2024. In deze Kadernota worden alleen de (beleidsmatig) meest relevante reserves in onderstaande tabel opgenomen. De stand van deze reserves is nog voor de resultaatbestemming van de jaarrekening 2024, waarbij onder andere de stand van de algemene reserve nog wijzigt en de reserve grondexploitatie wordt aangevuld tot € 5 miljoen.

Bedragen x € 1.000	eind 2024
Algemene reserve	24.842
Beleidsreserve	1.686
Reserve grondexploitatie	2.773
Reserve onderwijshuisvesting	6.605

Voor wat betreft de algemene reserve zijn voor de komende jaren op grond van raadsbesluiten nog een aantal onttrekkingen voorzien, die invloed hebben op het "vrij" besteedbaar deel van de algemene reserve.

5.2 Algemene Reserve

Bedragen x € 1.000	stand
Stand per 31 december 2024	24.842
<u>Onttrekkingen 2025 (al eerder besloten):</u>	
Coalitieakkoord 2022 - 2026: onttrekking algemene reserve t.b.v. beleidsreserve	-1.150
Totaal van losse begrotingswijzigingen o.g.v. raadsbesluiten	-1.121
Totaal onttrekking 2025 al besloten (in mindering op stand reserve)	-2.271
<u>Subtotaal 1: Stand algemene reserve per eind 2025 op basis van besluitvorming raad</u>	<u>22.571</u>
<u>Voorlopige toevoegingen / onttrekkingen bij (concept) jaarrekening 2024</u>	
Toevoeging conform (concept-) raadsvoorstel jaarrekening 2024	7.755
Onttrekking uit algemene reserve	-1.935
Aanvulling reserve bouwgrondexploitatie	-2.227
Vrijval reserve Onderwijshuisvesting	4.000
<u>Subtotaal 2: Stand algemene reserve per eind 2025 na concept-raadsvoorstel jaarrekening 2024</u>	<u>30.164</u>
<u>Onttrekkingen 2026 en verder (op basis van besluitvorming raad)</u>	

2026: Coalitieakkoord 2022 - 2026: onttrekking algemene reserve t.b.v. beleidsreserve + 1 wijziging	-517
Indicatief beschikbaar in AR	29.647

In bovenstaand indicatief overzicht wordt geen rekening gehouden met meerjarige exploitatiesaldi voor de jaren 2025-2029.

Streven is dat binnen de algemene reserve minimaal € 5 miljoen vrij beschikbaar blijft, mede gelet op risico's en weerstandsvermogen/ weerstandsratio. Rekening houdend met dit gegeven is er nog € 24.647 miljoen aan ruimte binnen de algemene reserve.

Voor een aantal posten houden we vooralsnog rekening met de volgende bedragen:

Voorstellen Kadernota 2026:	Bedragen x € 1.000
Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL)	-9.600
Risico's transformatie Sociaal Domein ("Samen redzaam")	-1.000
Inzet algemene reserve ten behoeve van sluitend maken jaar 2026	-3.778
2026: Inzet 10% vrije ruimte algemene reserve vanuit ombuigingen	-420
2027: Inzet 10% vrije ruimte algemene reserve vanuit ombuigingen	-420
2028: Inzet 10% vrije ruimte algemene reserve vanuit ombuigingen	-736
2029: Inzet 10% vrije ruimte algemene reserve vanuit ombuigingen	-1.131
Totaal	-17.085

Bijzonderheden:

- Het bedrag voor de GOL is ten opzichte van de Kadernota 2025 verlaagd met € 3,4 miljoen als gevolg van het voornemen om kosten toe te rekenen aan grondexploitaties.
- Er wordt jaarlijks 10% van de vrije ruimte in de algemene reserve ingezet zoals dat is benoemd bij de ombuigingen.
- Voor het sluitend maken van het begrotingsjaar 2026 wordt een bedrag onttrokken van € 3.778.000

Rekening houdend met bovenstaande bedragen is er nog voor € 7,6 miljoen aan vrije ruimte binnen de algemene reserve.

6. Risico's en voorzieningen

6.1 Gemeentelijke risico's en weerstandsvermogen

Gemeentelijke risico's en weerstandsvermogen

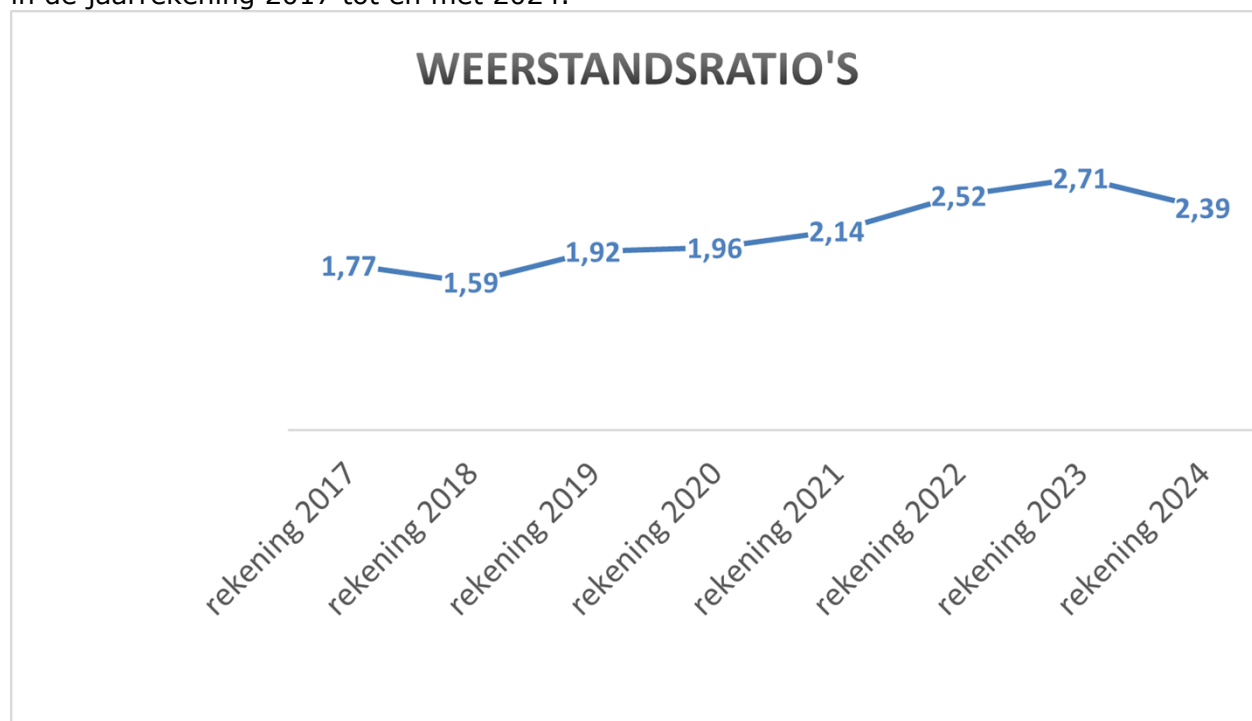
Bij de jaarrekening 2024 zijn de gemeentelijke risico's, zowel in de exploitatie- als de investeringsfeer, opnieuw tegen het licht gehouden. Het gaat hierbij om risico's, die niet op een andere wijze zijn ondervangen zoals door het afsluiten van verzekeringen of het treffen van een voorziening. Dit is gedaan door de risicokaarten te actualiseren en op basis van deze risicokaarten een risicomatrix op te stellen. De risicomatrix geeft systematisch inzicht in de categorisering van aanwezige risico's. Via de volgende link kom je in het actuele overzicht van de risicokaarten, die in een afzonderlijke rapportage zijn opgenomen - risicokaarten .

Het uiteindelijke risicobedrag (benodigde weerstandscapaciteit) vanuit de risicomatrix wordt vervolgens afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Deze weerstandscapaciteit kan worden omschreven als de mate waarin een gemeente in staat is financiële tegenvallers (risico's) op te vangen, teneinde haar taken te kunnen voortzetten. De weerstandscapaciteit geeft daarmee de mate van robuustheid van de financiële huishouding weer. Dit is van belang om financiële tegenvallers te kunnen opvangen, zonder meteen te moeten bezuinigen.

In onderstaande tabel is de beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit vanuit de jaarrekeningen 2022 - 2024 opgenomen, evenals de weerstandsratio die is bepaald door de verhouding beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit.

Bedragen * € 1.000	Rekening 2022	Rekening 2023	Rekening 2024
Beschikbare weerstandscapaciteit	40.495	47.407	40.497
Benodigde weerstandscapaciteit	16.040	17.480	16.980
Weerstandsratio	2,52	2,71	2,39

Hieronder is vervolgens nog een tabel opgenomen van het verloop van de weerstandsratio's in de jaarrekening 2017 tot en met 2024.

Een ratio voor het weerstandsvermogen van 1,0 tot 1,4 wordt voldoende geacht. Een ratio van 0,8 tot 1,0 wordt als matig bestempeld, terwijl een ratio boven 1,4 aangemerkt wordt

als ruim voldoende. Met betrekking tot bovenstaande ratio's moet wel de kanttekening worden geplaatst dat rekening is gehouden met 100 % verhoging van de OZB (in 2024 voor € 15,56 miljoen). Wordt die buiten beschouwing gelaten, dan zakt de ratio in de jaarrekening 2024 naar 1,47 en is daarmee nog ruim voldoende.

6.2 Grondexploitatie-risico's en reserve grondexploitatie

Grondexploitatie-risico's en reserve grondexploitatie

Omschrijving (toelichting)

Grondexploitatie-risico's en reserve grondexploitatie

Vanuit de grondexploitaties is een reserve grondexploitatie gevormd om risico's op te vangen. De reserve grondexploitatie is ter dekking van de indirecte en directe projectrisico's binnen de grondexploitatie. Ter verduidelijking zijn de indirecte en directe projectrisico's hieronder kort uitgewerkt:

1. Indirecte risico's: risico's voortkomend uit macro-economische ontwikkelingen en veranderende wet- en regelgeving, zoals onroerend goedmarkt, loon- en prijsontwikkelingen en financieringslasten.
2. Directe risico's: projectspecifieke risico's zoals wetgeving en procedures, nadeelcompensatie, uitgifte in erfpacht, archeologische monumenten, bodemverontreiniging en uitspraak stikstof.

De voeding van deze reserve vindt plaats middels (tussentijdse) winstnemingen van de diverse complexen binnen de grondexploitatie. Bij verlieslatende complexen volgt echter een onttrekking uit de reserve. De reserve grondexploitatie is de enige vrije reserve binnen de grondexploitatie, te vergelijken met de algemene reserve op concernniveau, zij het dat de primaire doelstelling van de reserve grondexploitatie zich beperkt tot zaken die een duidelijk raakvlak met het taakgebied grondexploitatie hebben. De stand van de Reserve grondexploitatie is vastgesteld op € 5 miljoen. Een saldo boven dit niveau dient te worden afgestort naar de algemene reserve. Wanneer er onttrekkingen plaatsvinden en het niveau onder deze € 5 miljoen komt, dan dient vanuit de algemene reserve direct aanvulling plaats te vinden tot dit niveau van € 5 miljoen. Dit laatste zal bij de besluitvorming over de jaarrekening 2024 via bestemming van het jaarrekeningresultaat weer geëffectueerd worden.

Bij de jaarrekening 2024 is de risicoscan voor de grondexploitatie weer geactualiseerd. De grondexploitaties met een positief eindwaardesaldo kunnen de indirecte en directe risico's binnen het eigen resultaat opvangen. De grondexploitaties met een negatieve eindwaarde niet. Uit de scan blijkt dat wanneer de indirecte risico's (uitgaande van afwijkingen van 1%) én directe risico's zich voordoen, de reserve grondexploitatie dit risico kan opvangen.

6.3 Verwachte ontwikkeling weerstandsratio en netto schuldquote

Verwachte ontwikkeling weerstandsratio en netto schuldquote

Het gemeentelijk risicoprofiel zal de komende periode naar verwachting hoger worden. Met andere woorden: de weerstandsratio zal waarschijnlijk de komende periode gaan dalen. In hoofdstuk 3 Actualisatie begrotingspositie wordt in paragraaf 3.4 een aantal toekomstige investeringen benoemd, die een negatieve invloed zullen hebben op beschikbare weerstandscapaciteit (lees: algemene reserve). Daarnaast zal vanuit de domeinvoorstellen ook het risicobedrag (benodigde weerstandscapaciteit) hoger worden (bijvoorbeeld herontwikkeling De Els).

Voor de meest actuele stand van de ratio's wordt verwezen naar de jaarrekening 2024:
<https://waalwijk.begrotingsapp.nl/jaarrekening-2024/programma/paragraaf-2-weerstandsvermogen?q=schuldquote#perspective-1519361-weerstandsvermogen>

6.4 Voorzieningen

Voor zover toekomstige verplichtingen niet gedekt kunnen worden in de exploitatie(begroting) dienen hiervoor voorzieningen te worden gevormd. Eind 2024 bedragen de voorzieningen (exclusief de voorzieningen specifiek verbonden zijn aan de Grondexploitatie) in totaal € 11.636.000:

<i>Bedragen x € 1.000</i>	eind 2024
Voorziening	
Voorziening onderhoud gebouwen	2.070
Voorziening wethouderspensioenen APPA	2.685
Voorziening verlofsparen	860
Voorziening regeling vervroegd uittreden	158
Voorziening afvalstoffenheffing	2.236
Voorziening riolering	3.627
Totaal	11.636

7. Besluitvorming

Op 19 juni 2025 is een gespreksavond over de Kadernota 2026 gepland, waarbij inwoners en/of fracties deze nota agenderen voor bespreking. Het kaderstellend debat (uitgebreide behandeling met algemene beschouwingen) is op 3 juli.

Zoals bekend, stelt de raad de Kadernota niet vast, maar wordt de raad verzocht om in te stemmen met de door het college in de Kadernota vastgelegde beleidsrichting alsmede met de door het college voorgestane mutaties ter verwerking in de begroting 2026 en de daarbij behorende meerjarenramingen.

Op basis van de kaderstelling door de raad zullen wij vervolgens de begroting 2026 en het daarbij behorend meerjarenperspectief samenstellen. De behandeling van de begroting (beknopte behandeling met besluitvorming in twee termijnen) is op 6 november 2025.